

Prieplauka

Nuotrauka Vytauto Mažeio

Kolchozinis skurdas ir kūrybinė nelaisvė

Apie Jurgio Gliaudos premijuotą romaną "Liepsnos ir apmaudo ašočius"

DR. J. GRINIUS

Jurgis Gliauda, **LIEPSNOS IR APMAUDO AŠOČIAI**. "Draugo" aštuonioliktoji romano konkursą laimėjusi knyga. Išleido Lietuvos knygų klubas, 1969 m. Aplanką piešė P. Jurkus. Knyga 304 psl., kaina \$4,00, gaunama "Drauge".

Kiekvienas rašytojas iš prigimties jaučia ir žino, kad viešumon paleidžiamas jo kūrinys turi būti naujas, t.y. nevalia kartoti to, ką yra vaizdavę ar pasakę kiti autoriai arba jis pats savo ankstesniais kūriniais. Tik šitai reikalavimui įvykdyti neužtenka jį žinoti: reikia talento ir pastangų bei darbo. Tačiau, iš kitos pusės, kad ir kaip rašytojas bebūtų talentingas ir originalus, jis visada lieka ribotas individas, kuris negali pabėgti nuo savęs. Todėl to paties rašytojo įvairūs kūriniai būna tarp savęs tokie giminingi, kad juos galima lengvai atpažinti kaip brolius ir seseris.

Tai suprasdami, normalūs rašytojai nesistengia nei nuo savęs pabėgti, nei save išskirtinai demonstruoti: nauja tema, naujas siužetas, nauja problema kūrinį savaime pareikalauja iš rašytojo naujų vaizdų, atitinkamą vaizdavimo būdą ir net kitokio stiliaus negu buvo jo ankstybesnieji kūriniai. Šiais laikais to naujumo kai kurie rašytojai siekia net dirbtinai, nes vadinamo moderniškuoju bei madingumu dabar reikalauja, komersantų dilginami, geltosnapiai snobai. Nors tikri kūrėjai žino, kad dirbtinis madin-

gumas yra nenaudingas jų kūrinių amžiumi, nes mada praeina su triptančiu sniegu, tačiau neegocentriški jautresnieji rašytojai kartais vis tiek nusilenkia dienos šiukšmiams ir mados spaudimams. To galima pastebėti J. Gliaudos, A. Barono, A. Rūtos, A. Kairio, Al. Landsbergio ir kitų raštuose. To noro būti a la page, man rodo, yra ir šiemetiniame J. Gliaudos romane "Liepsnose ir apmaudo ašočiuose".

Temos ir problemų aktualumas. Kur yra šio romano autoriaus duoklė mūsų dienoms, teks pasakyti vėliau. Šiuo tarpu reikia pasidžiaugti, kad šis pastarasis J. Gliaudos kūrinys yra naujas gerąja (išliekamąja) prasme, nes to rašytojas "Liepsnose ir apmaudo ašočiuose" tegalėjo pasiekti ilgą pasirošimą, renkant medžiagą, informuojantis apie okupuotos Lietuvos gyvenimą iš laikraščių bei knygų, kalbant su vienu ar kitu tautiečiu, kuris Lietuvos sovietinį gyvenimą pažino tiesiog, kartais gal pasinaudojant kitokiais rašytojui težinomis šaltiniais. Trumpai tariant, dabartinės Lietuvos kad ir daliniam pavaizdavimui "Liepsnose ir apmaudo ašočiuose", J. Gliauda yra atlikęs ilgą pasirošimo procesą, kuris tačiau mums nedaug tebtų davęs, jei rašytojas neturėtų įžvalgios intencijos ir kūrybines vaizduotes, kokios jis ne kartą yra parodęs savo ankstybesniuose kūrinuose.

Intencijos ir kūrybinės vaizduotės gal čia nereiktų nė pabrėžti, jei "Liepsnose ir apmaudo ašočiuose" nebūtų vaizduojamas toks gyvenimas, kuris tiesioginiam rašytojo stebėjimui neprieinamas dėl įvairių priežasčių. Tiesa, kad visi tie, kurie mylime Lietuvą ir sielojamės savo tėvynės vergus, gaudome kiekvieną žinėlę, padedančią geriau pažinti socialinį, psichologinį ir moralinį Lietuvos veidą, tačiau čia turėtume prisipažinti, kad J. Gliauda mus visus tikriausiai pralenkia dviejose srityse — kolchozino kaimo kasdienybę ir rašytojų psichiniame stovy. Lietuvos kolchozino kaimo rūpesčiai bei vargai komunistų centralistinio biurokratizmo pinklėse ir sunkiai pastebimos pastangos nepasiduoti komunistų sukurtam dvasinio

skurdo slogučiu "Liepsnų ir apmaudo ašočiu" romane kažin kaip sutampa su rašytoju (ypač senųjų) oportunistine konformizmu, prieš kurį nori sukilti jaunieji, negalėdami pakęsti dvasinės nelaisvės, kuri gimdo uniformuotą, sovietiniu odelonu

rakvopintą literatūrą. Tas dvi sritis — kolchoziško kaimo kadieniška mizerija ir rašytojų kūrybinį dusimą nelaisvėje — J. Gliauda darniai romane sujungia centriniu herojum, neakivaizdinu studentu ir komjaunuoliu Jonu Survila, kuris dėl

pasitikėjimo "atodrėkio" iliuzijoms yra priverstas provincijos užkampy dirbti kolchozo skaityklos vedėju, nors savo interesais ir pašaukimu jis yra rašytojas. Kaip kolchozo tarnautojas, Survila gerai pažįsta kaimo biurokratiją, jo gyventojų interesus, pats dalyvauja dusinančio kolchozo rutinos pajvairinime, bet kaip dvasinių polėkių asmuo ir jaunas rašytojas kenčia šitoj rutinoj, nors čia su meile, čia su apmaudu skaitydamas naujasias knygas, bent sau vertindamas jas ir jų autorius kritiškai ir nenutraukdamas ryšių su Kaune veikiančiu Giordano Bruno būreliu, kurio nariai labiau domisi literatūrinės kūrybos ir laisvės problemomis negu įkūrėjusiu ateizmu. Todėl Survila greit suartėja su kunigu Jatuliu, atvykusiu dirbti į kochozų mechaniką (sovietinė anomalija) ir anksčiau buvo susidraugavęs su senu buchalteriu, izraelitu Šapira, kuris per vokiečių nacių okupaciją žiūrėjo mirčiai akis Kauno IX-me forte. Šio žmogaus kraštutinės egzistencinės patirtis Survila ypač brangina, intuityviai jausdamas, kad Šapira, Jatulis ir jis pats yra gyvieji žmonės kolchoziniame merdėjime (tikintis brigadininkas Dareika su žmona jam tėra buržuazinės atgyvenos).

Negalėdamas prisiversti rašyti taip, kad jo raštai praeitų pro sovietinę cenzūrą ir tikrą spaudai, Survila vis dėlto nepajėgia užslopinti savo vidaus karščio, savo dvasinių liepsnų. Todėl, apmau-

(Nukelti į 2 psl.)

Koncertas žuvusiems pagerbti

Česlovo Sasnausko "Requiem" Chicagoje nuskambėjus

PROF. L. ŠIMUTIS, Jr.

Praėjusį šeštadienį, birželio 14 a., Chicagoje įvyko išskirtinis tautos kankinių pagerbimas — religinis koncertas švč. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčioje, Marquette Parke. Šio neeilinio koncerto atlikėjai buvo: parapijos choras, vadovaujamas Vlodo Baltrušaičio, Marija Mondeikaitė — vargonininkė, Alė Kalvaitytė — kontraaltas, Stasys Baranauskas — tenoras, Jonas Vaznelis — bosas ir Povilas Matiušas — smuikininkas. Pagrindinis koncerto veikalas buvo Česlovo Sasnausko "Requiem". Bet prieš išpildant

šias mišias, visi solistai ir choras atskirai dar atliko po vieną kūrinį. Visam koncertui dirigavo Vladas Baltrušaitis.

Koncertas pradėtas choro galingai pagiedota Antano Vanaigaičio "Malda". Veikalas gražiai ir efektingai atliktas, bet kai kur vyrų balsai buvo daug stipresni už moterų. Povilas Matiušas švairiu tonu ir gera interpretacija pagrojo F. Bacho "Grave".

Iš Dubois oratorijos "Septyni Kristaus žodžiai" Ketvirtąjį žodį pagiedojo bosas Jonas Vaznelis, o J. Dambrausko "Domine Deus" — kontraaltas Alė Kalvaitytė ir G. Verdi "Ingenisco" iš jo garsųjų Requiem mišių — tenoras Stasys Baranauskas — Baras. Čia rašančiam vis malonu yra išgirsti Joną Vaznelį ir Stasį Baranauską kaip operoju, taip ir koncertuose. Tur būt, pirmą kartą išgirdau ir Alė Kalvaitytę. Ji turi gražų, išlavintą, plataus diapazono balsą.

Kaip žinome, Česlovo Sasnaus-

Guido Reni (italas, 1575 — 1642)

Angelių koncertas

Kertinė Parasė

AR BŪTINAS KULTŪRINIS APSNŪDIMAS VASARĄP

Visi laukiam vasaros, laukiam atostogų, laukiam tikro, o gal tik įsivaizduoto, tegu ir trumpo poilsio. Bet kas yra tas poilsis? Ir ne vieno mūsų anas yra suprantamas kaip nieko neveikimas, visko užmiršimas, beveik nugrimzdimas budiškoj nirvanon. Ar ištikrųjų visur ir visų vasaros sezonas šitaip yra suprantamas ir tokiam nuliniam reikalui aukojamas?

Kur jau kur, bet kultūriniam gyvenime jokio siūlo nukirpimo čia negali būti. Kultūrinio gyvenimo tęstinumas turi neišblėsti ir vasaros mėnesiais. Iš tikrųjų, visur aplink mus taip ir yra. O regimi pavyzdžiai galėtų ir mums būti dideliu paskatinimu jokiuos vasaros karščiuos kultūrinuose poreikiuose neapleisti, ypač kai ir tuos karščiuos nei vėsintuvų, nei aplinkos vėsiųjų vandėnų netrūksta.

Pažvelkime į čia pat pašonėje esantį amerikiečių kultūrinį gyvenimą vasaroje. Kiek čia ir po grynu dangum ir po stogu vyksta įvairiausių koncertų, kiek pirmieji vaidinimai, muzikos festivalių, uždary ir viešų studijinių suvažiavimų. Ne kartą visa tai klostosi pulkioje ir gyvoje gamtoje, kur kūrybinė mintis ir žodis, vaizdas ir garsas, spalva ir daina tampa dar žavingesni, spindintys tiesiog pirmąpradžio rojus ras. Kultūrinis gyvenimas vasarą alsuoja ir kituose žemynuose, ypač Europoje. Ir ne vien dėl to, kad juo būtų galima daugiau turistų prisivilioti, bet kad pats kultūringas žmogus negali pakęsti apmirusios tuštumos.

Tad argi dabar mes, lietuviai, galėtume būti lyg akivaizdus argumentas, kam nors įrodinėjant, jog vasarą drąsiai įmanoma nusižmoginti ir bet kokius kultūrinis savo prigimties poreikius visai pamiršti. Iš tikrųjų, taip mūsųose ir nėra. Juk mes jau turime gražią tradiciją vasaros mėnesiais ir čia ir Europoj rengti įvairias studijų savaites, įvairių or-

ganizacijų bei jaunimo stovyklų, kurių darbotvarkėse netrūksta kultūrinių temų, simpoziumų, koncertų, literatūros vakarų, nuotalkingų lauzo programų ir pan. Reikia iš paskutiniųjų ir toliau palaikyti šią tradiciją ir žiūrėti, kad ji metai po metų nepradėtų blėsti.

Tačiau atostogų savaitės ne visi praleidžia organizuotose stovyklose bei poilsinėse studijų dienose. Dauguma vis dėlto pabyra laisvai paežerėse ir pagiriuose. Tačiau lietuviai, ir šiuo būdu atostogaudami, mėgs ta tegu ir neorganizuotai susiturti tam tikrose vietovėse. Juk ne vienam mūsų yra puikiai žinomos šitokios lietuviškos vasarvietės kaip Union Pier prie Chicago, Vasaga — ne per toliausia nuo Toronto, ar Kennebunkport — rytiniame Amerikos pakrastyje. Panašių vietų yra ir kitų lietuvių kolonijų pašonėse. Kodėl šitokius, tegu ir neorganizuotuos, didesniuos mūsų vasarotojų telkinius atostogų savaitėmis negalėtų įvykti ne vien tik nuotalkingos lauzų programos, bet ir vienos, kitos aktualios temos pašnekesiai, kodėl nebūt galima vakarais pasikviesti vieną ar kitą rašytoją ir prie židinio ar lauzo liepsnos išgirsti jo gyvąjį žodį, kodėl nepagalvoti ir apie vasariškąjį koncertą ar bent plokštelių vakarą su atitinkamais, akiraty praplečiančiais komentarais. Atostogų dienoms šitai duotų kur kas gilesnės prasmės ir dvasinės naudos, dienos ir vakarai vasarotojui nenubostų, turint rankoje ne vien bičiulę knygą, bet ir mezgant ryšį su gyvaisiais kultūros žmonėmis.

Visa tai eilėje pastarųjų metų, kiek spaudoje teko pastebėti, jau vykdoma lietuvių pranciškonų vasarvietėj Kennebunkporte: literatūros vakarai ir instrumentinės muzikos koncertai ten jau virtę įprasta tradicija. Kodėl tad ji negalėtų persimesti ir į kitus vasarinius lietuvių spiečius?

k. br.

Šiame numery

- Ar būtinas kultūrinis apsnūdimas vasarą?
- Kolchozinis skurdas ir kūrybinė nelaisvė.
- Koncertas žuvusiems pagerbti.
- Tautinė misija praeityje ir koks jai atsakymas dabartyje.
- Kazio Bradūno eilėraščiai.
- Kovos dėl Panevėžio.
- Imkit mane ir klausyk!
- Nauji leidiniai.
- Kultūrinė kronika.
- Akademinės prosvaitės: Studentų malšto priežastys, Rašytojas Baronas pas šatriječius, Maskvos kankinio rašytojo Daniello knyga, Firmosios kregždės Dainavoje.

ko didžiausias ir svarbiausias bažnytinės muzikos kūrinys yra jo gedulingos mišios — Missa Requiem — parašytos mišriam chorui su vargonų pritarimu. Šios mišios buvo pirmą kartą pagiedotos dar priešrevoliuciniame Petrapilyje, minint mirusį kompozitorių ir tapytoją Konstantiną M. Ciurlionį. Vlodo Baltrušaičio vedamas choras šias "Requiem" mišias dabar pirmą kartą išpildė Chicagoje. Ta proga reikia prisiminti, kad apie 1935 m. minimos Sasnausko mišios buvo pagiedotos ne lotyniškai, bet lietuviškai Elizabeth'e, N.J. Prof. Juozas Zilevičius jas detalai aprašė "Drauge" š.m. birželio 7 d. Apie jas daug kalbama ir prof. J. Zilevičiaus parašytoje knygoje "Česlovas Sasnauskas" (Kaunas, 1936 m.).

Aplamai, mišios yra melodingos, gražios, paliekančios įsirižiantį išpūdį. Jos parašytos mo-

kančiai ir gerai. Mišios daugiau homofoninio negu polifoninio stiliaus. Solo partijos trumpos, kai kur tессitura buvo gan žema solistams. Apskritai, švč. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčios choras skambėjo darniai ir vieningai harmonijų, dinamikos ir tembrų prasme. Su Vlodo Baltrušaičio grįžimu Chicagon choras yra išaugęs į didingą ir galingą vieneta.

Reikia tačiau paminėti, kad bažnyčios rezonansas buvo toks, jog choro balsai vietomis skambėjo susiliedami. Solistams ir chorui taipgi būtų išėję naudon didesnis vargonų registrų pajvairinimas.

Vis dėlto tenka pabrėžti, jog koncertas buvo ne tik išpūdingas žuvusiųjų pagerbimas, bet ir mūsųose gana reta bažnytinės muzikos šventė. O bent Chicagoje tokių galėtų būti ir dažniau.

Kolchozinis skurdas ir kurybinė nelaisvė

(Atkelta iš 1 psl.)

do vedamas, jis rašo stalčiams, kurie gal kada nors bus atidaryti ir paskelbti pasauliui kaip Mirušio jūros papirusai iš molio ašorių. Šitokiam tikslui, kaip atrodo, geriausiai tinka vaizdi kronika, pasakojanti skurdaus kolchozo banalybes bei įžymybes, bet kurio autorius (Survila) neslepia savo jausmų, nei minčių, laisvai kritikuodamas beveik visus dabartines Lietuvos rašytojus bei poetus, karčiai atsiliepdamas apie tokius komunistinius bonzas kaip Venclova ir Mieželaitis, švelniau kalbėdamas apie jaunuosius ir moteris ir net cituodamas eilėraščių ištraukas tų poetų, kurie leidžiami per kritikos rėtį. Taigi šita kritika ir vaizdinga kolchozinio gyvenimo kronika be datų su dviejų savaitių Survilos atostogomis į Kauną pasiklausyti Minsko profesoriaus apie rusų dekadentus ir dalyvauti Giordano Bruno ratelio susirinkime sudaro beveik visą "Liespny ir apmaudo ašorių" romaną.

Vietnamo karo epizodas

Tariam "beveik visą romaną", nes knygoj dar yra "Sakmė apie tris" arba literatūrinė fūga, tiksliau 50 puslapių intarpas, nevien atstovaujantis draudžiamai "stal činei" literatūrai, kur vaizduojamas Chicago lietuvio gydytojo Daugo susitikimas su sovietiniu korespondentu, lietuviu Gediminiu Vietnamo džiunglėse. Tiedu lietuviai ten ne tik nesimuša, bet greit suartėja ir bendromis jėgomis gelbsti sunkiai sužeistą galtingą seserį (amerikietę juokuke) ir abudu drauge žūsta nuo to pačio kulksavaidžio.

Nors šis epizodas yra prasmingas savy, tačiau reikia stipriai abejoti, ar jis reikalingas tam višam romanui, kuris susidaro iš kolchozo kronikos ir Survilos kritikos. Atrodo, kad skaitytojas neapsirikęs pamaneš, kad šituo epizodu J. Gliauda nesulaukė neatsiliepęs į dienos klausimus — į Vietnamo karą, aktualų Amerikos lietuviams, ir nemažiau aktualią problemą apie bendravimą ir bendradarbiavimą tarp lietuvių šiapus ir anapus geležinės uždangos.

Zinoma, nėra jokio estetinio nuostato, kuris draustų rašytojui būti madingam arba atsiliepti ir aktualius dienos klausimus; tačiau šitokiu atveju vis tiek reikia klausti, ar šitoks atsiliepimas specialiu romano epizodu nekenkia viso kūrinio vienybei. O "Liespnoms ir apmaudo ašoriams" jis kenkia dėl dviejų priežasčių. Vienas: Vietnamo džiunglės ir ten vykstantis žiaurus, netikėtinumų kupinas karas yra per daug tolimi ir labai egzotiški, palyginus juos su pavergtos Lietuvos nespalvingu kolchozu. Antra, Vietnamo epizodas su šurpiais nuotykiiais ir dramatiška pabaiga pasirodo toks įspūdingas, kad jis nustelbia prieš ir po jo einančias scenas Lietuvoje. Ypač netenka vaizdinio svorio po to epizodo einančios scenos, tokios reikšmingos Survilos dvasinei evoliucijai (jo mylimosios Mūzos nelauktas ištekėjimas, Markso teorijos mirtis Giordano Bruno komjaunuolių rately). Tas pats stiprus Vietnamo epizodas neigiamai (silpninančiai, blukinančiai) veikia idėjiškai ir psichologiškai svarbų epizodą, pavaizduojantį kunigo Jatulio ir Dareikų iniciatyva pastatytą kolchozinę bažnytelę ir jos likvidavimą.

Kadangi jaunojo kunigo Jatulio apsigyvenimas kolchoze mechaniko pareigoms buvo vienas reikšmingiausių įvykių sovietinio kaimo murzinoj pilkybėj, tai ir jo likvidavimas įprastos sovietinės klastos priemonėmis turėjo baigtis įspūdingai. Negalima tarti, kad romane šitos likvidacijos scenos būtų bespalvės, arba kad jos neatitiktų tam dvasiniam bu-

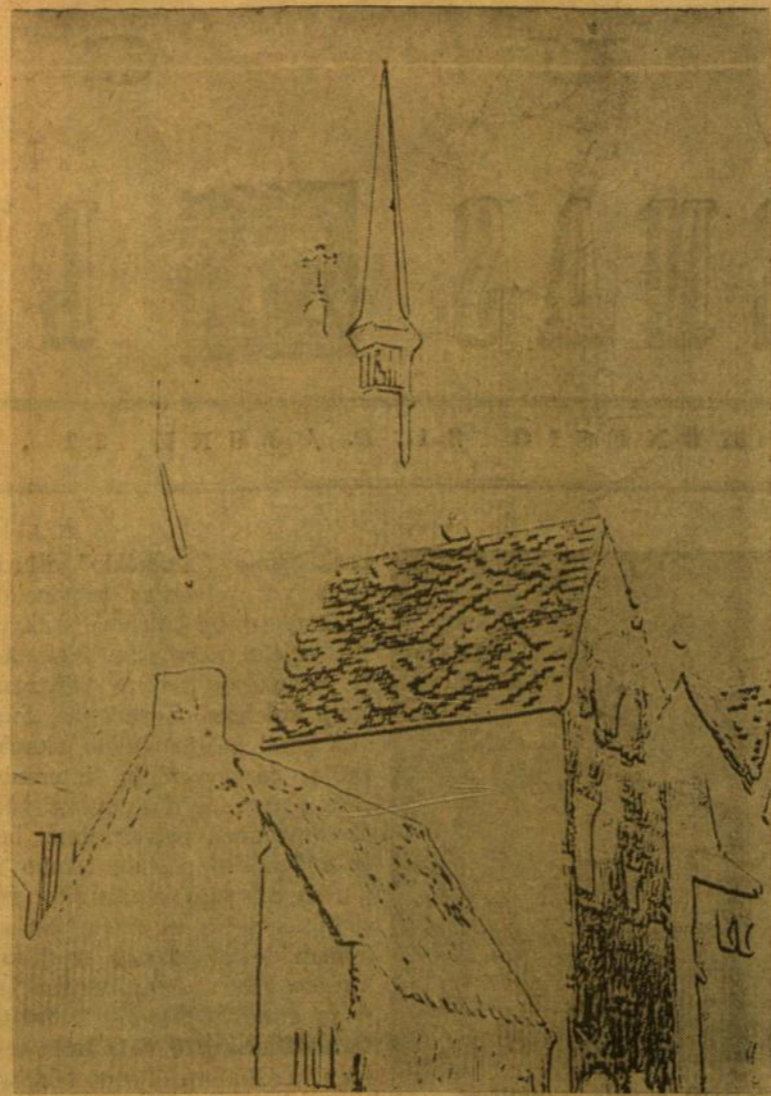
kumui ir žiaurumui, kurie slepiasi už melo ir klastos sovietiniame gyvenime pavergtoje Lietuvoje, tačiau šita likvidacija vis tiek pasilieka šurpūs vietnamietiško intarpas arba šalutinio epizodo šėšėly. Zinoma, vietnamietiško epizodo nustelbtas scenas galima ir taip aiškinti, kad rašytojas jomis norėjo parodyti, kaip nuobodžioji sovietinė rutina nepaiso jokių nepaprastųjų bei tokių anomalių, kaip likvidavimas naujoviško sovietinio kunigo - mechaniko, kuriuo plačiai domėjosi ne tik kolchozas, bet ir visa apylinkė, kad sovietai mėgsta paslaptin-gas klastas...

Betgi literatūros menas, nėra gyvenimas. Kai šalutiniam, daugiui ar mažiau atsiktiniam motyvui romane buvo duotas stiprus Vietnamo džiunglių epizodas, kažin ko panašaus reikėjo kun. Jatulio ir kolchozinių pastatytos bažnytelės likvidavimui. Kokia nors demonstracija nuskrudusiam užkampio kolchozui tikriausiai nebūtų tikusi. Bet ją galėjo atstoti kokia nors stipraus komizmo scena, išjuokianti oportunisto kolchozo pirmininko ir plakinio ateisto Baikausko žygdarbį. Tiesa, kad užspringus traktorius motorui, nuverčiant bažnytelės bokštą, kažin kas pasigedo slaptai areštuoto kun. Jatulio. Bet toks humoras ten per silpnas, turint galvoj Vietnamo epizodą. Reikėjo kažin ko panašaus į prigrįdytų kačiukų laidojimo epizodą.

Satyra, humoras ir transcendencinės aspiracijos

Tarp komizmo ir satyros blykčiojimu, kokių ne kartą sutinkame "Liespny ir apmaudo ašorių" romane, tas kačiukų laidojimo epizodas ir jo politinės reikšmės svarstymas yra vienas meistriskiausių. Visų kolchozo tūžų posėdis, pradedant vaikų darželio vedėja ir baigiant kompartijos partgovo, jų visų susirūpinimas, kodėl vaikai prigrįdytus kačiukus laidojo ne su "burzuaziniem" religinėm apeigom, bet komunistiškai, giedodami Internacionalą, yra reto komizmo puslapias, prilygstantį Gogolio pėsčiams apie rusų bajorus ir valdininkus. Kai kada nors Lietuvos vaikams reikės parodyti būvusius kolchozinto kaimo aburdsius, būsimų chrestomatijų sudarinėtojai vargiai ras geresnį epizodą už kačiukų laidojimo svarstymą vietinėje kompartijos celėj su kolchozo galiūnais priekšaky.

Tą epizodą čia pabrėžiame pasidžiaugti, kad J. Gliauda savo "Liespny ir apmaudo ašorių" ro-

Varpinės ekskizas Nuotrauka Algirdo Grigaičio

mane atskleidžia kaip humoristas satyrikas. Pažymėtina tai, nes lig šiol geruosiuose mūsų rašytojo romanuose ("Siksnosparnių soste", "Ikaro sonatų", "Del-fino ženkle") vis turėdavom progos susitelkti ties jo dramatiškais arba tragiškais epizodais, ne kartą nukreipusiais mūsų žvilgsnį į metafizines transcendencines perspektyvas. Tuo nesakom, kad nevienu atveju karčiai nusišypsodamas savo naujausiam romane J. Gliauda būtų tapęs paviršutiniškesnis. Ne. Ir čia jo bent trys herojai siekia metafizinį gelmį. Svarbiausia — jų nesamoningai ilgisi romano centrinis herojus komjaunuolis ir rašytojas Survila: neoficialūs, beveik slap-ti jo pokalbiai su Šapira ir kun. Jatuliu palaike jo dvasinę gyvytį užkampio kolchoze ir tada, kai jame dar nebuvo mirės tikėjimas Markso ir Lenino teorijomis.

Veikėjų vaizdavimas

Iš visų negausių romano veikėjų Survila yra vienintelis dinamiškos psichikos asmuo. Nors iš paviršiaus (savo elgesiu ir žodžiais) jis derinasi prie motinos kompartijos bei jos galiūnų kolchoze, tačiau savo viduje abejoja vaikams reikės parodyti būvusius kolchozinto kaimo aburdsius, būsimų chrestomatijų sudarinėtojai vargiai ras geresnį epizodą už kačiukų laidojimo svarstymą vietinėje kompartijos celėj su kolchozo galiūnais priekšaky.

Taip pat stiprus Vietnamo epizodas neigiamai (silpninančiai, blukinančiai) veikia idėjiškai ir psichologiškai svarbų epizodą, pavaizduojantį kunigo Jatulio ir Dareikų iniciatyva pastatytą kolchozinę bažnytelę ir jos likvidavimą. Kadangi jaunojo kunigo Jatulio apsigyvenimas kolchoze mechaniko pareigoms buvo vienas reikšmingiausių įvykių sovietinio kaimo murzinoj pilkybėj, tai ir jo likvidavimas įprastos sovietinės klastos priemonėmis turėjo baigtis įspūdingai. Negalima tarti, kad romane šitos likvidacijos scenos būtų bespalvės, arba kad jos neatitiktų tam dvasiniam bu-

Rūkorius Nuotrauka Algirdo Grigaičio

Iš parodos Balzeko Lietuvos kultūros muziejų, Chicagoj

gados pirmininkas Baikauskas — tikras liežuvio donkichotas, kuris savo menkystę stengiasi pridengti plepalais apie tobulo socializmo kolchozus ant Marso.

Iš trijų moterų romane trumpai, bet gana ryškiai nubrėžtos dvi — kolchozo pirmininko jaunoji žmona Raikūnienė, kuri dūsta iš nuobodžio, vaidintų scenų nors psuuoę, kad tik gautų viešai pasireikšti, ir brigadininko žmona senoji Dareikienė, kuri vakare po darbo sugrūbusiom rankom, beveik su ašarom perrašinėja "Tėve mūsų" maldą, ją taikydama kolchozinių situacijai ir tardama: "Tėve mūsų, kuri esi tarp mūsų".

Jei "Liespnos ir apmaudo ašorių" būtų įprastinis fabulos romanas, galėtume prikišti, kad jo veikėjai nupiešti per trumpais ir negiliais brūkšniais: iš romano nesužinom, kodėl veikėjai tokie, o ne kitokie, nes rašytojas mums nieko nepasako apie jų praeitį, išskyrus centrinį — komjaunuolį ir rašytoją Survilą. Tuo tarpu būtų įdomu ir reikalinga daugiau žinoti bent dar apie trijų keturių veikėjų praeitį, jeigu to negalime norėti apie visus. Dabar net apie tokį neeilinį buhalterį Šapirą nežinom tiek, kad jis iš nacių naikinamojo pigararo teisliko vienas iš visos šeimos.

Tačiau į priekaištą dėl nelabai ryškių veikėjų autorius galėtų visada atsakyti, primindamas, kad jis mums duoda jauno rašytojo akims regimą kolchozinio gyvenimo kroniką, supintą su kritikinėmis mintimis apie rašytojų dvasinį skurdą ir kurybinę nelaisvę. Šitokiems sunkiai apčiuopiamiems reiškiniams pavaizduoti už pavienių asmenų vidų, atrodo, svarbiau pavienės charakteringos scenos, vaizdingi, humoristiniai ar šampuoti posakiai, gamtovaizdžio brūkšniai, eilėraščių citatos, lyriški susimąstymai ir susovietintos kalbos terminai. Kalbinio stiliaus atžvilgiu J. Gliaudos "Liespnose ir apmaudo ašoriuose" priartėjama prie komunistinio laikraščinio žargono iki tokio laipsnio, kad atrodo, tartum, saktum sovietinio auklėtinio raštą. Tai meistriška.

Baigiant, reikia pasakyti, kad J. Gliaudos ne menkos pastangos kurybiškai įžvelgti ir sudėtingą ir paslaptimis apsiaustą sovietinį gyvenimą okupuotoj Lietuvoj nenuėjo veltui. Tiesa, tos pastangos netapo literatūrinis sedevru, bet vis dėlto pateikė lietuvių skaitytojams įdomų bei rimtą romaną, kokio dar neturėjome. Lietuvių literatūros istorijoj jis bus visada prisimenamas, kada tik užeis kalba apie kolchozino skurdo ir rašytojų kurybinės nelaisvės vaizdavimą nešabloniniu būdu.

1969.V.29.

Kultūrinė kronika

• Turininga šiemetinė Lietuvos kūrėjų studijų savaitė Europoj. Vokietijos lietuvių visuomeninės organizacijos, globojant PLB Vokietijos krašto valdybai, ruošia 16-tą Lietuvos kūrėjų studijų savaitę liepos 13-20 Bad Godesberge, Annaberger pilyje, Annabergerstr. 400.

Paskaitas skaitys: dr. K. J. CE-GINSKAS (Uppsala) — "Sociologinis okupuotos Lietuvos piūvis", kun. J. URDZE (Bad Godesberg) — "Jaunimo religijos krizė", V. BANAITIS (Bonna) — "Ka vienai lietuviui be rusų yra pasiekę kultūroje okupuotoje Lietuvoje?", V. BARTUSEVICIUS, M.A. — "Jaunimo revoliucija", prof. dr. J. JURAITIS (Sittenas) — "Katalikų Bažnyčios atsinaujinimas ar jos krizė", V. NATKEVICIUS, M.A. (Romuva) — "Naujos pažūros į meilę", dr. J. GRINIUS (Münchenas) — "Dėmės šviesioje Vaizganto kūryboje", prof. dr. J. ERETAS (Bazelis) — "K. Pakštas — egzodo pranašas", prof. dr. Z. IVINSKIS (Bonna) — "Liublino unija ir jos šėšėliai" (Lietuvių-lenkų santykiai 4 amžių perspektyvoje), dr. J. NORKAITIS (Stuttgartas) — "Kapitalizmo ir socializmo suartėjimas".

Pamaldoms yra pakviestas naujasis Europos lietuvių vyskupas A. DEKSNYS.

Be to, yra kviestas paskaitai dr. A. J. Greimas (Paryžius), bet iki šiol nėra davęs galutinio atsakymo. Dail. A. KRIVICKAS (Romuva) ruošia lietuvių grafikos, meno leidinių ir plakatų parodą.

• Kan. Mykolo Vaitkaus atsiminimų "Nepriklausomybės saulėj" III t. jau atspausdintas "Nidos" knygų leidyklos Londone (Anglijoje) ir netrukus grįžta iš knygriškylos. Naujajame tome M. Vaitkus pasakoja dar apie Maironį, S. Nėrį, S.Čiurlionienę, Adomą Jakštą, Iz. Tamošaitį ir kitus asmenis. Šiuo tomu rašytojas baigia nepriklausomybės laikų atsiminimų seriją. Sekančioje knygoje žada pasakoti apie įvykius okupacijų metais ir svetur.

• Prof. B. Ciplijauskaitė ir ispanų literatūra. Naujai įsteigta Madride ispanų klasikų leidykla "Editorial Castalia" išleido garsaus ispanų poeto Gongoros prof. B. Ciplijauskaitės sureduojtus sonetus. Išskeldama šį faktą, ispanų spauda pažymi, kad B. Ciplijauskaitė esanti lietuvių kilmės amerikietė mokslininkė, jau pasižymėjusi savo įžvalgiomis studijom apie ispanų poeziją: "Vienatvė dabartinėje ispanų poezijoje" ir "Poetas ir poezija".

• St. Goštautas Wellesley College profesorius. Pasitraukus dėl senatvės Wellesley College ispanų literatūros profesoriui, gar-

siam ispanų poetui Jorge Guillen, jo pavidėtoju parinktas Stasys Goštautas, kuris tas pareigas eina nuo pr. metų. Šią vasarą St. Goštautas Wellesley College siunčiamas pasitobulinti į Madridą, Romą ir Paryžių.

• Kun. Antano Juška, žinomo mūsų tautosakos rinkėjo, 150 metų gimimo sukaktis suėjo š. m. birželio 16 d. Jis buvo gimęs Daujotose, Raseinių apskrityje, mirė 1880 m. Kazanėje, kur ir palaidotas. Jis užrašė 7000 lietuvių liaudies dainų (daugelį su

melodijomis), sudarė 30,000 žodžių lietuvių kalbos žodyną. Jo surinktus tautosakos dalykus padėjo skelbti jo brolis prof. Jonas Juška. Abudu, drauge veikdami, išleido penkis didžiulius lietuviškų dainų tomus, kurie ir šandien yra svarbus lietuvių tautosakos pagrindas.

• Jonas Žmuidzinas, Lietuvos atstovas Kanadoje, parašė trečiąją savo knygą "Runcė ir Dandierinas", kurioje pasakoja apie savo gimtąją, Sūduvą rūsčiomis ir šviesiomis dienomis. Knyga jau atspausdino "Nidos" leidykla Londone ir netrukus bus patelkta skaitytojams.

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val.: pirm., ketv. 1-4, vakar. 7-9, antr., penktadi. 1-5, treč. ir šešt. tik susitarus.

Ofiso — HE 4-5758
DR. S. ir M. BUDRYS
ALERGLJA
2751 West 61st Street
Valandos: antradieniais, penktadieniais 2-9 v., šeštadieniais 10-1 p. p. Ligoniai priimami pagal susitarimą.

DR. EDMUND E. CIARA
2709 W. 51st Street
Tel. — GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: Pirmad. ir ketv. 1-4 ir 7-9; antradi. ir penktadi. 10-4; šeštadi. 10-2 val.

Ofs. 735-4477. Rez. PR 8-8960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
SPECIALYBĖ — NERVŲ IR EMOCINĖS LIGOS
Crawford Medical Building
6440 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rez. Tel. GI 8-0873
DR. W. M. EISIN-EISINAS
Akuserija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6132 S. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei ne atsiliepa, skambinti: MI 3-0001.

Ofiso tel. PR 8-2220
Namų rez. PRospect 8-9081
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKS
2856 West 63rd Street
Pirmad., antradi., ketvirtadi. ir penktadi. 12-4 val. ir nuo 5 iki 9 v. v. Šeštadi. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PR 6-6022 Rez. PR 8-8960
DR. E. JATULIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika
2815 W. 71st Street
Ofiso val. kasdien nuo 7 iki 9 v. v., šešt. nuo 9 iki 12 val.; arba susitarus.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 W. 63rd Street
Val.: kasdien nuo 1-4 p.p. ir 6 iki 8 val. Trečiad. ir šeštadi. uždaryta.

Ofiso ir buto tel. Olympic 2-138
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad. ir šeštadi. tik susitarus.

Tel. — REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
(Lietuvius gydytojas)
3925 West 59th Street
Val.: pirmad., antradi., ketvirtadi. ir penktadi. nuo 12-4 val. p. p. 6-8 val. vak., šeštadi. 12-2 val. p. p., trečiad. uždaryta.

Tel. ofiso ir buto Olympic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4938 W. 15th Street, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak. Išskyrus trečiadienius. Šeštadieniais 12 iki 4 popiet.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KIDIKIŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Pirmad., antradi., ketvirtadi. ir penktadi. nuo 11 val. iki 1 val. p. p. ir nuo 6-8 val. vakare. Trečiad. ir nuo 11 val. ryto iki 1 val. p.p. Šeštadi. 11 val. ryto iki 8 val. p. p.
Ofiso telefon. RE 7-1168
Rez. tel. 239-2919

DR. MARIJA LINAS
AKUSERIJA MOTERŲ LIGOS
2817 West 71st Street
Telef. HEimlock 6-3545
(Ofiso ir rezidencijos)
Valandos pagal susitarimą

Ofiso tel. PR 8-7773, Rez. PR 6-4733
DR. A. MACIUNAS
CHIRURGAS
2858 West 63rd Street
Valandos: pirmad., ketv., 5-8 val., antra ir penktadi. 1-4 val. Prilimnėja tik susitarus.

Ofiso HE 4-1818 Rez. PR 6-9801
DR. J. MĚSKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-09 Campbell Ave., Kampas)
Val. kasdien 9-11, ryto ir 4-8 v. v. Šeštadi. 9 v. v. r. — 2 v. popiet.

ASSOCIATE OPTOMETRISTS
Lietuviškai kalba
DR. FRANK PLECKAS, OPT
3424 W. 63rd St., GR 6-7044
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses".
Valandos pagal susitarimą. Uždaryta trečiadieniais.

DR. A. PUSTELNIKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPEC. VIDAUS LIGOS
Tel. Ofiso PR 6-7800; Namų 925-7697
5159 So. Damen Avenue
Valandos tik pagal susitarimą. Trečiadieniais uždaryta.

Telef. 423-2660
DR. E. RINGUS
RENTGENOLOGAS
9760 So. Kedzie Avenue
Val. pirmad., antradi., ketvirtadi. ir penktadi. 8 v. r. iki 9 v. r. Treč. ir šeštadi. 8 v. r. iki 8 v. popiet.

DR. ZIGMAS RUDAITIS
SPEC. ORTHOPEDIJOS LIGOS
2745 West 69th Street
(Tel. 737-2290 ofiso ir rezidenc.)
Pirma ligonius tik susitarus — (By appt.)

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, PUSLES IR PROSTATO CHIRURGIJA
Ofisas 2454 W. 71st Street
Val. antradi. nuo 2-5 popiet ketvirtadi. nuo 6-8 vakaro
Ofiso telefon. 776-2380
Rezid. telefon. PRospect 9-6730

DR. ALDONA SIMKUS
AKIŲ LIGOS IR CHIRURGIJA
PRITAIKO AKINIUS
15542 So. Cicero, Oak Forest, Ill.
Kabineto telefon. 687-2020
Namų tel. 839-1071
Vizitai pagal susitarimą

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. REliance 6-4410
Rez. GLOvehill 6-0617
Valandos: pirm. ir ketv. nuo 12 val. iki 2 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 v. vak.; antr. ir penkt. nuo 12 iki 2 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą.

DR. P. STRIMAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir chirurgija
Ofisas 2750 W. 71st Street
Telefonas — 925-8296
Valandos: 2-8 v. v., penktadi. 10-13 v. r. 2-8 v. vak. Šeštadi. 1-4 v. v. v. karo Sekmad. ir trečiad. uždaryta
Rezid. tel. WA 5-3099

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
BENDRA PRAKTIKA IR MOTERŲ LIGOS
Ofisas ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PRospect 8-1233
Ofiso val.: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. Šeštadi. 2-4 val. popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Of. Tel. HE 4-2123, Namų GI 8-6195
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Prilimnėja ligonius tik susitarus
Val. 2-4 p. p. ir 6-8 v. vak. Trečiad. ir šeštadi. uždaryta

Tel. PRospect 6-9400
DR. ONA VAŠKEVIČIUS
(VAŠKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGE
6648 So. Albany Avenue
Val.: pirm., antradi., ketv. 6-8 val. vak., penkt. ir šeštadi. 2-4 popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Tel. ofiso PR 6-6446, rez. HE 4-3150
DR. F. G. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Val.: 2 iki 4 v. d. ir 7 iki 8 v. v. Treč. ir šeštadi. pagal susitarimą

Ofiso tel. 767-2141, Namų 636-4850
DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 So. Pulaski Road
Val.: pirmad., antradi., penktadi. 1-4 ir 6-8 v. v. ketvirt. 9-8 v. vakaro. Šeštadieniais 11-1 val. popiet.

Tautinė misija praeity ir koks jai atsakymas dabartyje

STASYS YLA

Ar Lietuva savo praeityje turėjo kokį specifiską savo idealą bei misiją? Jeigu turėjo, tai ar tas pats idealas tinka šiais laikais? Ar jis gali mus akstinti tautinei dinamikai ir asmeninei rizikai?

Lietuvos misija, žiūrint istorinės perspektyvos, buvo trejopa: politinė, kultūrinė ir religinė. Žiūrint politiskai, Lietuvos misija buvo laikyti Europos pusiausvyrą ir šią misiją ji vykdė nuo 13 iki 17 amžiaus pusės. Sukūrusi savo valstybę tarp Baltijos ir Juodųjų Jūrų, Lietuva pasidarė natūralus izoliatorius ir kartu derintojas Rytų ir Vakarų. Ji tramdė germanų ekspansiją ir Rytus ir rusų — totorių ekspansiją į Vakarus, pati dominuodama nemažai rytinių slavų daliai. Lietuva, kaip valstybė, atliko tą vaidmenį, kurį vėliau perėmė Anglija, būtent — neleisti įsigalėti Europoje jokiai jėgai, kuri pirmą kartą ir dominuotų kitų sąskaiton. Šiam uždaviniui atlikti Lietuva išvystė didelę politinę ir karinę dinamiką.

Kultūrinio atžvilgiu jos dinamika kurį laiką buvo receptyvi, ne aktyvi. Būdamas atvira kitų kultūroms, ji derino savyje rytietinę rašto kalbą ir vakarietinius rašmenis, taip pat naudojo vakarietinę karo techniką ir rytietinę karo strategiją.

Anksti persivėrusi Vakarų krikščionybėn, ji tačiau neatsiribojo ir nuo Rytų. Grįžusi vėl į natūralinę savo religiją, paliko ir toliau atviras duris Vakarų ir Rytų krikščionybės įtakoms. Pagaliau vėl apsisprendusi už Vakarų krikščionybę, Lietuva ėmėsi ją unifikuoti su rytietine. Rytų ir Vakarų bažnyčių jungimo — unitizmo sąjūdis, šandien vadinamas ekumenizmu, buvo pradėtas Lietuvos valstybėje.

Savo kultūrinio ir kartu naujo religinio kelio Lietuva panūdė ieškoti 16 amžiuje. Tada didikų vaikai siekė kultūrinio viršūniū, bent aukštojo mokslo ir to negalėjo gauti Rytose, nes čia nebuvo universitetų. Pirmas gausnis lietuvių keliavimas į Vakarų universitetus, atskleidė tautinių kultūrų bei kalbų įvairumą. Tas posūkis sutapo su religinių reformų įsisiūbavimu ir kuriam laikui suskaldė Lietuvą į srovių sroves. Tose religiniu pagrindu pasiūrusiose ir Lietuvos suplūsdusiose iš Vakarų ir iš Rytų srovėse būta socialinių, valstybinių, moralinių ir racionalinių pažiūrų radikalumo bei kraštutinumo. Tada receptyvinis momentas pasirodė nebeapankamas. Reikėjo aktyviai spręsti ir apsispręsti už vienas ar kitas socialines, moralines ir kultūrinės vertybes. Tada iškilo klausimas, ar krikščionybė Lietuvoje gali būti veiksminga su svetimos kultūros bei kalbos kunigais bei vyskupais? Ar ji gali toliau verstis be savos religinės literatūros? Pagaliau ar gali būti vienoje tautoje dvi krikščionybės — viena liaudžiai, kita kilmingiesiems? Ir dar vienas klausimas, ar krikščionybė, kaip aukštesnė ir nemaža dalim intelektualai religija, sprendžianti viso gyvenimo problemas, gali toliau turėti atramą Lietuvoje be savo švietimo, savų mokyklų, bibliotekų, spaustuvių ir savų aukšto meninio lygio šventovių?

Šių klausimų sprendimas ir pagimdė Lietuvai visai naują šuolį į kultūros plotmę. Šis šuolis prasidėjęs nuo 16 amžiaus paskutinio ketvirčio, nebesulaikomai kilo ligi 17 amžiaus pusės. Kultūrinės ir religinės dinamikos pats gražiausias išsiskleidimas kaip tik ir buvo šiam 70-75 metų tarpnyje. Tada Lietuva įkūrė ir išvystė savo aukštąją mokyklą, išplėtė vidurinio mokslo, bibliotekų bei spaustuvių tinklą, pastatė naujų šventovių, išugdė vienuolynus, dirbusius švietimo darbą. Tada atnaujintai susidomėta liaudies kalba, reikalauta,

kad vyskupai ir kunigai būtų "liaudies liežuviu" ir pati liaudis būtų aprūpinta giesmynais ir lietuviškom evangelijom.

Taigi nuo 16 amžiaus pabaigos Lietuva išplėtė pirmąją politinę savo misiją į kultūros plotmę. Savo švietimu ji ne tik prilygo Vakarams, bet ėmė dominuoti Rytams, nes šie vis dar neturėjo savo aukštosios mokyklos ir pakankamo vidurinio švietimo. Ligi 17 amžiaus pusės Lietuva buvo savo pakilime. Tada ji turėjo puspenkto milijono gyventojų, neskaitant gudiškųjų sričių. Jos miestai, ypač Vilnius žydėjo rūmais, menu ir mokslu.

Bet politinės pusiausvyros raištis staiga sprogo, kai prasiveržė dvi naujos jėgos — Švedai iš šiaurės ir Maskva iš rytų pašonės. Abi tos jėgos, pasinaudodamos Lietuvos vadovų nesutarimu bei neapdairumu, 1655 metais smogė viena į Lietuvos širdį — Vilniū, antroji į Lietuvos aruodą Zemaičius. Švedai Zemaičiuose, o Maskva Lietuvoje per palyginti trumpą laiką, prisidėjęs dar badui ir marui, sunaikino 48 procentus gyventojų, 313.000 sodybų ir miestus, o ypač Vilniū. Iš puspenkto milijono Lietuvai beliko 2.346.000 gyventojų.

Ligi 1690 metų Lietuva savo priauglį pakėlė ligi 2.835.000 gyventojų, bet pirmąją nelaimę sekė antroji. Prasidėjo vidaus karas tarp Sapiegu, valdžiusių tuo metu Lietuvą, ir Oginskio vadovavusio Zemaičiams. Vidaus karui nepasibaigus, įsisiūbavo didysis šiaurės karas. Abu šie karai, užtrukę beveik 30 metų, sunai-

istorinė tautos misija ir jos dinamika, kartu ir heroika ligi 17 amž. pusės neturėjo didesnės rizikos, dėl to neskačiuota jėgu ir netaupyta žmonių. Lietuva kariavo visais frontais, vėlėsi į nebūtinus karus, dažnai net ir sveltimus. Pirmą kartą Lietuva pajuto rizikos grėsmę tik po pirmojo smūgio. Tada didysis Lietuvos hetmonas Mykolas Pacas pradėjo taupyti savo kariuomenę ir saugoti ją nuo nereikalingų karų. Taipė savo karius ir Kazimieras Sapiega, kai reikėjo vesti 12.000 karių į lemiamas kovas prieš turkus ties Viena. Tačiau ir Sapiega ir Oginskis užmiršo riziką, pradėdami vidaus karą ir įsiveldami į šiaurės karą.

Nuo 18 a. pusės Lietuva vėl atgavo kultūrinę dinamiką su tautiniais interesais, ypač Zemaičiuose. Į to šimtmečio galą ji vėl turėjo virš keturių milijonų gyventojų, bet jau su gudiškomis sritimis, skaitant visas dešimt Lietuvos vaivadijų. Savo turėtos politinės ir militarinės galios ji nebeatgavo. Nebeiškilė ir naujų politinių bei karinių genijų. Lenkai ėmė planuoti prijungti Lietuvą prie savęs, o kiti kaimynai pasidalinti vieną ir kitą. Lenkai spėjo, bent formaliai, panaikinti buvusią "dviejų lygių uniją", tačiau kiti kaimynai pasiskubino sunaikinti abiejų nepriklausomybes.

Keturi suklūmimai, vadovaujami ir akstinami lenkų, dar kartą fiziškai sunaikino Lietuvos poniją ir paraližavo kultūrinę-lietuviškąją pasinėsimą. Lietuvos universitetas, aukštesnės mokyklos, spaustuviės, vienuolynai — viskas

Aštuntoji diena

Nuotrauka Algirdo Grigaičio

menį. Bet ji grįžo prie to, kas buvo pradėta 16 amž. pabaigoje — prie kultūrinės savo misijos. Čia Šalkauskio, Pakšto ir kitų vizija buvo padaryti Lietuvą kažkuo panašiu ar net daugiau kaip Šveicariją, Daniją, Olandiją, Lietuvą turėjo būti derinys dviejų pasaulių, iš geriausių abiejų pradu, dinamikos ir mistikos, geros organizacijos ir brandžios kultūros, aukštų papročių, gero fizinio išugdymo ir geros socialinės bei ūkinės sistemos. Ta kryptimi eita ne vienu atžvilgiu. Socialinė-ūkinė reforma neturėjo ir neturi sau pavyzdžio Europoje. Kai kurios kultūrinės organizacijos, kaip ateitininkai, neturi niekur kito tokio modelio.

Keletas žurnalų savo problemų apimtimi ir interesų universalumu vargiai randami kur kitur. Tauta turėjo galimybių mokytis iš visur, tačiau nieko nepakopijavo akiai, priešingai derino ir kurė savitą gyvenimo būdą bei kultūrą.

Ir vėl nelauktas stipresnių jėgu antpuolis nutraukė šio tautos idealo realizavimą; nutraukė panašiu būdu kaip anuomet — klastingu kaimynų susitarimu. Okupacijos, kaip žinome, be atodairos rovė iš šaknų pačius pajėgiausius tautos narius ir naikino kiekvieną patriotinį, intelektualinį ir socialinį pranašumą.

Ligi dabar mes nesutariam, ar reikėjo pastarąjį kartą labiau rizikuoti ir parodyti daugiau heroikos bei kovos, ar gerai padarėm nepakelę kardo okupacijai vykstant, o tik paskui sukilom, ir tęsėm partizaninį karą. Abi okupacijos, partizaninis karas — pareikalavo apie trečdaliu Lietuvos gy-

vybių. Ar tai buvo reikalinga, ar pateisinama realiniu — politiniu atžvilgiu? Ar tai buvo ne per brangi rizika pačiai fizinei tautos egzistencijai? I tai galės kas nors atsakyti tik po ilgo laiko tarpo.

Mes šandien gerbiame asmenines herojiškas aukas, kurios nesprendė aukštosios tautos politikos ir nesvėrė motyvų, o matė reikalą kovoti ir aukotis. Parikdami nelietę aukštąsias svarstymų kategorijas, mes galim tik didžiutuotis ir džiaugtis, kad tauta turėjo pakankamą procentą žmonių, kurie žinojo kovos ir mirties prasmę. Ar turės ji ateičiai tiek pat tikinčių tautos idealu, turės pasakyti kas nors kita po mūsų.

Kai kas galėtų sakyti, jog mes, lietuviai, pasidarėme Europos meisteris — išlikimo meisteris. Tai tiesa. Nuo 17 a. pusės pakartotinai naikinami, mes vis dėlto tebesam gyvi. Gyvi ir liksim tol, kol tikėsime savo tautos misija — vienokią ar kitokią, kol neįstigsim dinamikos, kūrybos ir kovos dvasios.

Po paskutinio sunaikinimo, šio amžiaus viduryje, neišvengiamai mus palietė visiško sunaikinimo grėsmė ir mes pradėjom vėl jaustis didelį reikalą save pirmo eilėn fiziškai prezervuoti. Bet prezervuoti per mažą. Drąsieji turi veržtis, kurti ir kovoti. Ar tos drąsos bus atgavę mūsų broliai kraštie? Ar mes jos turime čia? Savo kyčiau ten ir čia tebejaučiami abu momentai, bet ten lyg ir žymiai daugiau prasiveržia dinamika, ypač kūrybinė ir tautinė. Čia gi, nemažėjant kultūrinei bei kūrybinei dinamikai, dar tebėra stip-

Finaliniai eilėraščiai iš ciklo DONELAIČIO KAPAS

KAZYS BRADŪNAS

ZODIS, KAIP DIEVAS

Zodis, kaip Dievas, prisikelia
iš kapo — tavo širdies
Ir žengia į mėlyną dangų
Pavasario posmais.

Tik pats, kaip žmogus, mirsti:
Po dienų, po metų kelionės
Arteji šalnoton pakalnėn
Zemėtais rudeno žingsniais...

O man abiejų gaila,
Ir atsisukti sunku.
Todėl, kaip kurtas išalkęs,
Poetijos pėdas seku...

KUR MŪSŲ TEVIŠKES?

Kur mūsų tėviškės, už kokių paukščių skrydžių?
Už kokių debesų, kokios tarnės?
Aš pamėčiau jau pėdsakus ir brūdę,
Išskodamas užpiltosios versmės.

Nei šermenu, nei užmušto Pričkans karsto,
Tik smiltys prie neperžengtos varčios,
Kur pabaiga visus žodžius išbarsto,
Kuriais aš būro lapomis meldžiuos...

Ne. Aš nesimeldžiu — aš melstis negaliu.
Aš tik atsiukvepiu ir kaip žemė tyliu...

Apkurtęs nuo pavasario skambėjimo
Ir apsvaigintas vasaros žolynų kvapo,
Klaupiuos prie Donelaičio kapo —
Aš jį radau (tikėti negaliu),
Todėl pasilenkiu ir kaip žemė tyliu...

O viršum vėju praūžta ruduo,
Pusnyiais jau atstūgiau vilkai
(Vilkų bus iškasti ir mano palaikai)...
Bet aš radau,
Aš jį bučiuoju nesusieta
Nei su laiku, nei su erdve,
Ne Tolminkieny užkastą poetą,
O žemę, žudančią save.

Oskaro V. Milašiaus laišškai

J. DAINAUSKAS

Paryžiuje, Andre Silvaire leidykla, kuri sistemingai leidžia O.V.L. Milašiaus bei jį liečiančius raštus, neseniai išleido "Milašiaus Bičiulių draugijos" (L'Association les amis de Milosz) kurio didesnė dalį užima Milašiaus laišškai, rašyti poetui ir literatūros kritikui Jean Cassou (27 laišškai), poetui Mario Meunier (3) ir poetui Andre Rolland de Reneville (3 laišškai). Ankstyviausias laiškas yra 1927 metų, gi vėliausias 1939.II.5 d. t.y. 25 dienas prieš Milašiaus mirtį. Cassou, tai tas pats, kuris 1939 m. nekrologe, mirus Milašui, rašė: "... jei Aukščiausias Teisėjas aname pasaulyje manęs paklaus-

rus tautinės prezervacijos jūtimas. Mes per stipriai jaučiame tautinio sunykimo grėsmę, ir savo kultūrine dinamika nepajėgiam tos grėsmės pakankamai atsverti. Esame kryžkelėj, tiksliau, kryžkelėj yra jaunoji karta ir mes dar nežinom recepto kaip iš tos kryžkelės savąjį jaunimą išvesti.

tu, ką aš dariau žemėje, aš jam atsakyčiau, jog buvau Milašiaus draugas...". Ir tikrai, Milašiaus laišškai bei laiškeliai (nes abu rašytojai gyveno Paryžiuje ir dažnai susitikdavo, tad kai kurie tu laiškelių kalba tik apie susitarimus susitikti) rašyti Cassou, ovelkia draugiškumu žmogui, su kuriuo, matyt, turėta daug bendrų minčių, nors Milašius, turėdamas be galo daug pažinčių, ne daug su kuo artimai draugavo.

Du jo 1921.III.4 d. laišškai (Cassou ir Meunier'ui) yra įdomūs ir Milašiaus veiklos nušvietimui. Juose Milašius rašo, kad "Lietuvos pasiuntinybės rengia iškilmingą vakarienę, kuri įvyks (1931) kovo 11 d., trečiadienį, pusė devynių vakare, Place Malesherbes 14 (t.y. Lietuvos pasiuntinybės patalpose), pagerbti sukaktį penkiolikos metų, kuriuos pavšvenčiau mano dviejų tėvynių, Prancūzijos ir Lietuvos, ryšiam". Laiške Cassou Milašius dar pridėda, jog tasai gausiųjų oficialų, bet irgi draugišką kvietimą iš Klimo. Pastaboje prie to laiško, redakcija paaiškina, kad Klimas nuo 1925 m. buvo Lietuvos Respublikos igaliojtas ministeris, o Milašius nuo tų pat metų — pasiuntinybės patarėjas. Gi paaiškinime prie tos pat dienos laiško Meunier'ui redakcija nurodo, kad tie penkiolika metų liečia 1916-1931 m. laikotarpį ir kad te proga Milašui turėjęs būti įteiktas Prancūzijos Garbės Legiono ordinas.

Milašius, gimęs 1877.V.28 ir miręs 1939.III.2 d., Lietuvos diplomatinėje tarnyboje išbuvęs iki 1939 m. pradžios. Sprendžiant iš tų dviejų laišku ir redakcijos prerašo, poetas su Lietuvos intereso gynimu buvo susirišęs tikriausiai nuo 1916 metų. Milašius bendradarbiavo su J. Gabrio suorganizuotu lietuvių informacijos biuru bei jo leidžiamais periodikais "Pro Lituania" (kurį J. Gabrys pradėjo leisti 1915 m.) ir "Annales des Nationalites", pirmučiausia keldamas didingąją Lietuvos praeitį, gi vėliau rašydamas apie lietuvių liaudies poziciją (ypač paties Milašiaus pa-

(Nukelta į 4 pusl.)

Prie užmaršties slenkščio...

Iš parodos Balzeko Lietuvių

Nuotrauka Algirdo Grigaičio

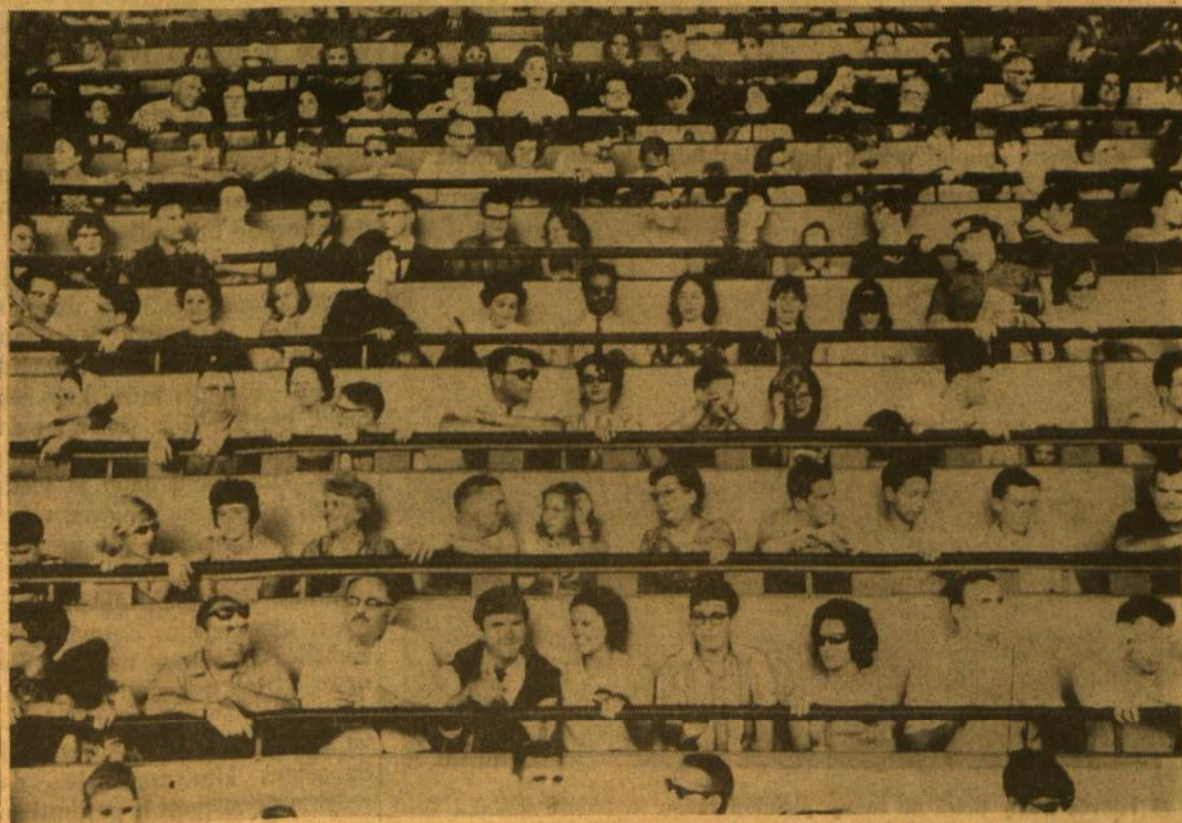
kultūros muziejuje, Chicagoj

kino pasėlius ir baisiai nuterėjo kraštą. Trys generolai — karas, badas ir didysis maras vėl pareikalavo 35 proc. tautos gyventojų. Taip Lietuva nukrito ligi 1.835.000 gyventojų. Kadangi badas ir maras išskynė tuo metu ir lietuviškuosius Prūsų apskrčius, tai prasidėjo slavų slinktis ir germanų kolonizacija, apsiaurinusios ir etnines Lietuvos ribas.

Tos dvi nelaimės palaužė Lietuvą fiziškai, paraližavo jos istorinį politinį vaidmenį ir kuriam laikui sustabdė kultūrinį įsibėgėjimą. Tuoj po antrosios nelaimės prasidėjo kaimynų planavimai, kaip Lietuvą pasidalinti, nors užtruko dar 40 metų, kol tie planai buvo įvykdyti, galutinai palaidojant Lietuvos valstybinę nepriklausomybę.

buvo rusų sunaikinta. Po to Lietuvos galvosenoj, jausenoj ir veiksnaj vėl ėmė persverti prezervacijos, savęs išlaikymo bruožas. Ponijos dvikalbiškumas (lietuvių ir lenkų) šiame tarpnyje ėmė persiverti į vienakalbiskumą ir tai lenkiškąjį. Tačiau prezervacijos elementą, stipriau palietusį poniją, aplenkė naujai pakirdusi tautinė kultūrinė dinamika liaudies vaikuose — naujoje šviesuomenėje. Ši dinamika, patženklinta nemažos rizikos, atvedė Lietuvą ligi savos, naujai atkurtos nepriklausomybės. Ją bekuriant ir vystant, vėl iškilo tautinio idealo ir tautinės misijos klausimas.

Nepriklausoma liaudinė Lietuva, aišku, negalėjo nė galvoti apie europinės pusiausvyros vaid-

Žmonių siena

Iš parodos Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Chicagoj

Nuotrauka Algirdo Grigaičio

Iš laisvės kovų prieš 50 metų (IV)

Kovos dėl Panevėžio

KAZYS ALISAUSKAS

(Tęsinys iš VI. 5 d.)

Mūsų kariuomenės, taip vadinama, Panevėžio rinktinė 1919 metais gegužės mėnesyje sudarė: Panevėžio atskiras batalionas, kuris turėjo šešias jau prityusias kovose su bolševikais kuopas, 1 kulkosvaidžių kuopa, ryšių ir raitųjų žvalgų komanda. Bataliono vadovietė iki gegužės 14 d. buvo Kėdainiuose, dalis bataliono stovėjo fronte — kita dalis Kėdainiuose.

2 pėst. pulko trečią batalioną sudarė 7,8 ir 9 kuopos ir kulkosvaidžių būrys. Bataliono vadas kar. J. Motiejūnas-Valevičius. Batalionas gegužės 10-11 d. iš Kau- no atvyko į Kėdainius, o gegužės 14 d. nužygiavo į Ramygalą.

1-jai baterijai — 4 lengvos patrankos — vadovavo kar. Giega. Nuo kovo mėn. baterija veikė drauge su Panevėžio batalionu.

Panevėžio kovų operacijai vadovavo kar. M. Katche ir J. Variakojis. Rinktinės štabą sudarė Panevėžio bataliono štabas. Štabo viršininko ir adjutanto pareigas ėjo kar. J. Urbšys. Kar. M. Katche, kilimo biržietis, turėjo didelį karinį patirtumą, kurį įgijo rusų kariuomenėje pirmojo pasaulinio karo metais, bet dar nemokėjo lietuvių kalbos. Jis nesimė kitų pareigų, tačiau sutiko būti instruktoriumi, planuoti ir vadovauti operacijoms.

Gavus vyriausiojo karo vado operacijų įsakymą, tuojau buvo pradėta tartis su saksų dalinių vadais. Kėdainiuose jų buvo mažas dalinys. Pradžioje aiškiau atsakymo neduota, bet vėliau sakant pranešė, kad operacijoje dalyvauti negalėsia, nes negavo General-kommando įsakymo.

Panevėžio rinktinėi teko tada ruošti ir operacijų vykdyti vien savo jėgomis. Kar. J. Variakojis gegužės 15 d. į Šiaulius Šiaulių atskiro bataliono vadui pasiuntė pranešimą, kad turis uždavinį paimti Panevėžį, tad klausias Šiaulių bataliono vado, ar galis ir jis talkinti Panevėžio paėmimui.

Šiaulių batalionas dar tik neseniai buvo pradėtas formuoti. Stokėjo ginklų ir rūbų. Tačiau į kar. J. Variakoją pranešimą tuoj atsakė raštu, kad gen. S. Zukauskas įsakymu įvykdyti, t.y. paimti Panevėžį iš Šiaulių bus pasiųsta tikrai viena kuopa 100 vyrų. Gegužės 17 d. kuopa bus Seduvoje, gegužės 18 d. kuopa žygiuos Panevėžio link. Kuopa veiks, susirišus su Panevėžio rinktine, gavus uždavinį.

Gegužės 17 d. vakare Panevėžio rinktinės dalys baigė susitikti Ramygalos ir Krekenavos apylinkėse. Rinktinės štabas iš Kėdainių tą patį dieną persikėlė į Mikališkių dvarą (3 km. į pietus nuo Ramygalos). Apie 18 val. (vakare) rinktinės štabas buvo sušaukti vyresnieji karininkai ir baterijos vadas. Jiems buvo įteiktas įsakymas ir paaiškintas rytojaus dienos veikimo planas. Panevėžio rinktinė buvo padalyta į tris voras.

Isakyme Panevėžio rinktinėi buvo nurodyta, kad 1. Priešas laiko: Jotainių-Užkalnių-Eriškių kaimų linija — 14-tas šaulių bolševikų pulkas (buves 41 pulkas); Radikoniai - Rujūnai - Tamogala — 15-tas latgalių pulkas. Barklainių pietuose pastebėta 3 artilerijos pabūklai.

2. Iš dešinės nuo mūsų — Ukmergės rinktinė puls: Kavarska-Kurklius-Raguva; iš kairės — Šiaulių bataliono kuopa iš Seduvos prisijungs prie mūsų.

3. Panevėžio rinktinėi įsakyta paimti Panevėžį. Todėl buvo įsakyta: a) Dešinėsios voros, kurią sudarė Panevėžio bataliono dvi kuopos, su 4 kulkosvaidžiais, 3 patrankos ir 10 raitų žvalgų, vadas kar. J. Vidugiris. Iki gegužės 18 d. 2 val. užimti Belazariškių

dvarą ir Naujasodės kaimą. 3 val. pradėti Jotainių puolimą. Užėmus Jotainius, vykti Katinų link, nugalint pakeliami sutiktą priešą, užimti Katinų kaimą.

b) Vidurinėsios voros, 2 pėst. pulko 3 kuopos, 3 kulkosvaidžiai, 1 patranka ir 10 raitų žvalgų, vadas — kar. J. Motiejūnas-Valevičius. Iki gegužės 18 d. 2 val. slapta užimti Rimaisių-Papiškių rajoną. 4 val. pradėti puolimą ir užimti Užkalnių ir Barklainių kaimus.

c) Kairiosios voros, Panevėžio bataliono dvi kuopos, 4 kulkosvaidžiai ir 10 raitų žvalgų, vadas — kar. J. Nastopka. Iki gegužės 18 d. 2 val. slapta užimti Užliausių kaimą ir Levaniškių dvarą. 3 val. pradėti puolimą ir užimti Eriškių ir Rujūnų kaimus.

d) Bendrasis rezervas — Panevėžio bataliono 3 kuopos, 4 kulkosvaidžiai ir 20 raitų žvalgų. Rezervui susitelkt Ramygaloje ir laukti.

4. Rinktinės viršininkas dar įsakė, kad visos voros turėtų rezervus, mėgintų apeiti priešą sparnus, o savo sparnus apsaugoti, kad visi vorų vadai vykdytų žvalgybą, palaikytų ryšius savitarpiai ir su rinktinės štabu. Rinktinės štabas gegužės 18 d. 2 val. persikėlė į Ramygalą.

Panevėžio rinktinės viršininkas ir štabas buvo susirūpinę Raguvo užėmimu, kuri buvo rinktinės dešiniajame sparne. Tačiau vos tik spėta duoti vorų vadams įsakymą, kai buvo gautas pranešimas, kad saksų 18 pėst. pulko pirmas batalionas vadovaujamas kpt. Sprangerio, drauge su lietuvių gusarais gegužės 19 d. puls Raguva. Ši žinia, kad Raguva bus puolama, visus labiau nuramino.

1919 metų gegužės 18 d. sekmdienio rytas. Nustatytu laiku voros patydomis užėmė pradinę išėities ribą ir pradėjo puolimą. Pirmieji artilerijos šūvių garsai nuaidėjo dešinioje voroje. Rinktinės viršininkas ir štabas iš Mikališkių dv. persikėlė į Ramygalą. Mėginta sekti kautynių lauką iš bažnyčios bokšto, bet miškai ir gyvenvietės kliudė — nieko nesimatė.

Pirmą trumpą pranešimą rinktinės viršininkas gavo iš kar. J. Vidugirio, dešinėsios voros vado, jame buvo parašyta: "Jotainiai ir Griniūnai užimti mūsų kariuomenės. Zengiami pirmyn. 18.V.19. 5 val. 40 min."

Kar. J. Vidugiriu tuoj buvo atsakyta, kad: "Pranešimas gautas. Sveikiname su pasisekimu. Tikimės, kad uždavinys užimti Katinų kaimą bus laiku išpildytas".

9 val. vidurinėsios voros vadas pranešė, kad Užkalnių kaimas užimtas, bet ryšių su kaimynais nei iš dešinės, nei iš kairės neturi. Vora tęsia puolimą. Atstumai tarp vorų buvo dideli.

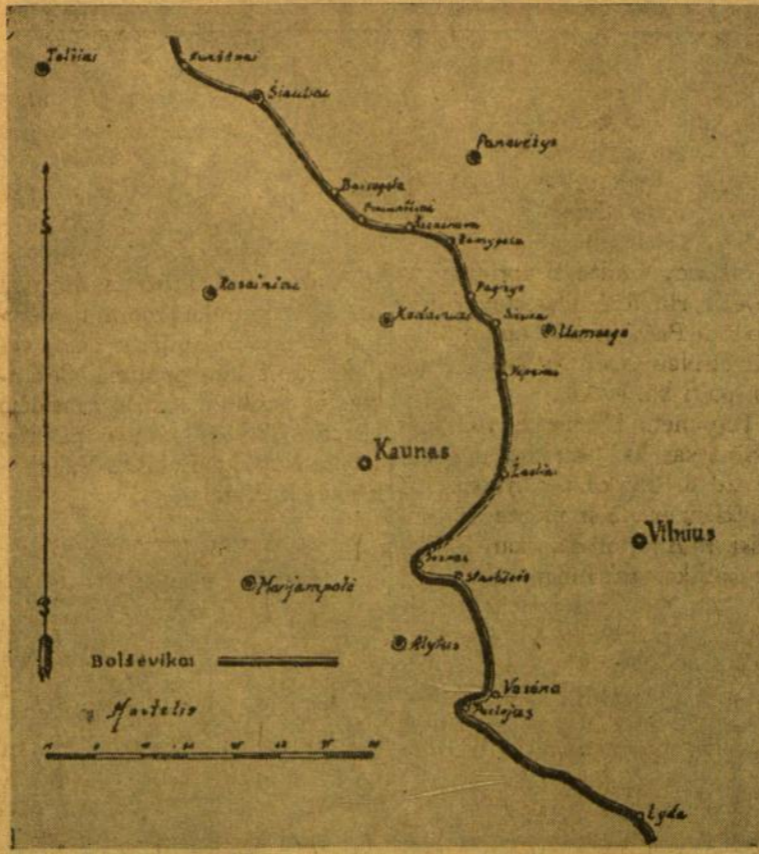
10 val. buvo gautas kairiosios voros vado pranešimas, kad vora sėkmingai puola priešą, bet

1. Dešiniajai vorai pulti išilgai kelio Katinai-Pajuodžiai, nugalint pakeliami priešą, iki 12 val. užimti Pajuodžius (9 kilometrai nuo Panevėžio).

2. Viduriniajai vorai pulti išilgai kelio Barklainiai-Šilagalai, 12 val. užimti Šilagalį.

3. Kairiajai vorai, pulti Bulbulių dvaro-Rujūnų k. kryptimi. Iki 12 val. užimti minėtas gyvenvietes.

4. Bendrajam rezervui pereiti į Barklainių kaimą ir apsigosti.

Laisvės kovų fronto linija 1919 metų vasario mėnesio viduryje

netrukus buvo gautas kitas pranešimas, kad žuvo kar. J. Nastopka, kairiosios voros vadas, joga bolševikai puola ir užėmė Zaibogalos palivarką. Aišku buvo, kad ten užgriuvo nepasisekimas.

Rinktinės viršininkas tuoj pasiuntė tan šonam kar. J. Reikalą su dviem juopom. Nuvykus kar. J. Reikalai į kairiosios voros kautynių lauką, paaiškėjo, kad vora jau buvo užėmusi Eriškių kaimą, bet prie Rujūnų kaimo sutiko stiprų artilerijos remiamą bolševikų pasipriešinimą. Mūsų kairioji vora artilerijos kaip tik neturėjo. Bolševikai čia ir įvykdė kontrataką. Zuvus kar. J. Nastopka, 4 kuopa iš Eriškių kaimo pasitraukė ir pakriko. Tenka pastebėti, kad kar. J. Nastopka buvo visos kairiosios voros vadas ir drauge 4 kuopos vadas. Rinktinės vadas nukentėjusiai kuopai paskyrė kitą vadą ir įsakė pereiti į rezervą, kad čia įinai susitvarkytų ir pasisėtu. Tuo laiku mums dar labai trūko karininkų.

Atvykęs 4-tos kuopos nelaimės vieton, kar. J. Reikala tuoj puolė bolševikus, užėmė Eriškių kaimą, Radikonių dvarą ir sustojo. Vidurdienyje dešinėsios ir kairiosios vorų vadai pranešė, kad po kautynių užimtas baras: Katinai, Pampliai, Barklainiai ir Užkalniai. Paimta belaisvių, kulkosvaidžių, šautuvų ir arkliai.

Tuo pat laiku buvo gautas pranešimas, kad Ukmergės rinktinė sėkmingai puola bolševikus abipus plento Ukmergė-Utena. Gegužės 18 d. puolimas pasisekė, nebuvo užimtas tik Rujūnų kaimas. Tada Panevėžio rinktinės vadovybė nusprendė gegužės 19 d. vėl tęsti puolimą ir davė tokį įsakymą:

1. Dešiniajai vorai pulti išilgai kelio Katinai-Pajuodžiai, nugalint pakeliami priešą, iki 12 val. užimti Pajuodžius (9 kilometrai nuo Panevėžio).

2. Viduriniajai vorai pulti išilgai kelio Barklainiai-Šilagalai, 12 val. užimti Šilagalį.

3. Kairiajai vorai, pulti Bulbulių dvaro-Rujūnų k. kryptimi. Iki 12 val. užimti minėtas gyvenvietes.

4. Bendrajam rezervui pereiti į Barklainių kaimą ir apsigosti.

1. Dešiniajai vorai pulti išilgai kelio Katinai-Pajuodžiai, nugalint pakeliami priešą, iki 12 val. užimti Pajuodžius (9 kilometrai nuo Panevėžio).

2. Viduriniajai vorai pulti išilgai kelio Barklainiai-Šilagalai, 12 val. užimti Šilagalį.

3. Kairiajai vorai, pulti Bulbulių dvaro-Rujūnų k. kryptimi. Iki 12 val. užimti minėtas gyvenvietes.

4. Bendrajam rezervui pereiti į Barklainių kaimą ir apsigosti.

5. Rinktinės štabas iki gegužės 19 d. 4 val. bus Ramygaloje, pastakui vyks į šiaurę keliu Ramygalos-Panevėžys. Puolimą pradėti 3 val. ryto.

Kairioji vora buvo sustiprinta dar viena kuopa, nes priešas šlame fronto ruože rodė didesnį atakumą.

Kairiosios voros vadu buvo paskirtas kar. Jurėnas. Įsakymą Nr. 2 vorų vadai gavo naktį, apie 21 val. vakaro, tad laiko pasisėti ir pasiruošti puolimui pakako. Kairiosios voros vadas kar. Jurėnas puolimą pradėjo anksčiau negu buvo įsakyta. Gegužės 19 d. apie 1 val. (nakties dar laiku) puolė bolševikus ir užėmė Dubulčių dvarą, Mikališkių ir Rujūnų kaimus. Apie tai tuojau pranešta rinktinės štabui Ramygaloje. Rinktinės viršininkas įsakė kar. Jurėno vorai pulti Upytę ir, ją paėmus, tęsti puolimą Panevėžio kryptimi.

Dešinioji ir vidurinioji voros šiek tiek pasivėlino puolimą pradėti, bet tai nepakenkė operacijos eigai. Iki 10 val. dešinioji vora užėmė Kabelių ir Uoksų kaimus; tuo laiku vidurinioji vora, išblaškydama priešą dalinius, užėmė Šilaičių kaimą (visai arti Šilagalio k.).

Tenka pastebėti, kad dešinioji ir vidurinioji vorose veikė keletas energingų ir sumanių karininkų: J. Vidugiris, Motiejūnas-Valevičius, J. Petruitis, A. Butkūnas ir E. Noreika, tad ir darbas čia geriau sekėsi.

Vidurdienyje buvo gauta žinia, kad kpt. Sprangerio mišri rinktinė užėmė Raguva. Veik tuo pat laiku buvo gauta žinia, kad kairioji vora užėmė Upytę, o vidurinioji — Šilagalio kaimą. Bolševikai paskuboms traukėsi Panevėžio kryptimi.

Tą pat dieną nuo pat ankstyvo ryto mūsų lakūnai bombardavo Panevėžį ir Kupiškio geležinkelio liniją.

Joniškėlio partizanų bataliono žvalgai, pasiūti bolševikų kariuomenės užnugarin, nupiaustė telefono ir telegrafo vietas ir pakrikdė priešą ryšius. Kai kuriose vietose partizanai įvykdė ir užpuolimą.

Gegužės 19 d. vidurdienyje Panevėžio rinktinės vadas visoms voroms pasiuntė skubų įsakymą: "Likosi užbaigti darbas — paimti Panevėžio miestą."

Gegužės 19 d. pavakare, apie 17 val. Panevėžys buvo užimtas. Bolševikai pasitraukė Subačiaus-Kupiškio link. Panevėžį užimant, daug pagelbėjo ir mūsų karo lėktuvai, partizanai ir vietos gyventojai. Paskutinis bolševikų traukinys, kuris vežė daug iš vietos gyventojų pagrobto maisto, sumintų lietuvių ir taip pat nemažai šaudmenų, buvo mūsų lėktuvų užpultas. Vaziuojant dideliu greičiu ir nepastebėjus išardyto geležinkelio, traukinys nuvirto. Panevėžio rinktinės daliniai tuojau užėmė tą vietą. Sužeistiems buvo suteikta pagalba. Bolševikai iš Subačiaus kitu traukiniu dar mėgino privažuoti ir pasiimti su-

(Nukelta į 5 psl.)

Oskaro V. Milašiaus laišškai

(Atkelta iš 3 psl.)

stangomis įsteigtame žurnale "Revue Baltique", kur įdėjo seriją straipsnių, užvardintų "Les Dainos — Chants populaires Lithuaniens", supažindindamas prancūzų kultūros pasaulį su lietuvių liaudies dainomis ir pasakomis.

1939.II.5 d. laiške Rolland de Reneville Milašius mini, kad Po- piežius jam už veikalą "Miguel Manara" suteikęs Apaštališką palaiminimą. To laiško pabaigoje Milašius rašo, kad jis "galutinai išsikraustęs iš amerikėnėjančio, baisaus Paryžiaus apsigyventi prie miriadų sparnuočių", kuriuos jis jau kokia penkiolika metų maitina. Kviestasmas Rolland de Reneville aplankyti jį Fontainebleau, Milašius rašo, kad jam parodysius paukščių lesyklą. (Toji lesyklą Fontainebleau parke dar buvo ir 1960 metų vasarą, lygiai kaip ir jo statyta "kopytelė" su šv. Antano Paduviečio paveikslu, jo gyvenvietės kaimynės sodelyje).

Dokumentinių įvairenybių skyriuje duodamas Milašiaus ranka padarytos pastabos Dantės "Dieviškosios Komedijos" (vokiečių kalba) knygos egzemplioriuje, kurį Milašius nagrinėjo, rašydamas savo kūrinius "L'A-moureuse Initiation", "Ars Mag-na" ir "Les Arcanes" o gal ir "Miguel Manara". Daug pastabų rįsasi su švedų teosofo ir mistiko Swedenborg'o filosofija ir vokiečių lyriko Hoelderlin'o minčių gilumu, jo įtaka Goethės kūrybai.

Kronikoje randame pluoštą duomenų apie Draugijos veiklą. Praeity metų gegužės mėnesį, kaip ir kasmet, Draugijos nariai iš Paryžiaus buvo nuvykę į Fon-

tainebleau, kur padėjo gėles prie Milašiaus kapo, o paskui, "L'Aigle Noir" viešbutyje, kurį Milašius labai mėgo, kalbėjo apie M. Masiulytė padeklamavo Milašiaus poetas gyvenė. Toliau rašoma apie M. minėjimus, "Miguel Manara", pastatytus, Milašiaus poezijos garsinimus įvairiose Prancūzijos vietovėse. Dailininkas Pranas Gailius sukūrė 16 graviūrų naujai Milašiaus "Dainų" laidai, kuri sudarytų (naujos serijos) "Lietuviškos suitos" pirmąją knygą.

Garsioje Playell salėje koncerte buvo duotos "Liturginės fan-faros" iš prancūzų kompozitoriaus Henri Tomasi operos "Don Juan de Manara", kurios liberto tekstas yra pažodžiui paimtas iš Milašiaus "Miguel Manara". Pastarasis kūriny, šešių paveikslų misterija, 1937 m. A. Vaičiulaičio išverstas į lietuvių kalbą. H. Tomasi operos gaidų kompleksas yra gautas Chicagoje, jį turi mūsų kompozitorius Darius Lapinskas. Atrodo, kad laikas jau pribrendęs "Miguel Manara" ar dramos, o gal net ir operos formoje parodyti ir lietuvių scenoje.

Garsioje Playell salėje koncerte buvo duotos "Liturginės fan-faros" iš prancūzų kompozitoriaus Henri Tomasi operos "Don Juan de Manara", kurios liberto tekstas yra pažodžiui paimtas iš Milašiaus "Miguel Manara". Pastarasis kūriny, šešių paveikslų misterija, 1937 m. A. Vaičiulaičio išverstas į lietuvių kalbą. H. Tomasi operos gaidų kompleksas yra gautas Chicagoje, jį turi mūsų kompozitorius Darius Lapinskas. Atrodo, kad laikas jau pribrendęs "Miguel Manara" ar dramos, o gal net ir operos formoje parodyti ir lietuvių scenoje.

Platinkite "Draugą".

KRONIKA

• Kun. Rapolas Krasauskas, žinomas mūsų istorikas, nuolat gyvenąs Romoje, jau keletą mėnesių gyvena ir dirba Švč. M. Marijos Nekalto Prasidėjimo vienuolyne Putname, Conn., ruošdamas šios kongregacijos istoriją. Išiplėtus darbus ir atsiradus naujos medžiagos, darbo apimtis padidėjo, ir istorikas čia išbus dar keletą mėnesių, kol baigs veikalą paruošti. Drauge čia jis atstovauja ir Liet. katalikų mokslo akademijos reikalus.

• Kazimieras Švainauskas, Varšuvoje gyvenąs lietuvis dailininkas, vis labiau garsėja savo kūriniiais. Neseniai Varšuvoje buvo suruošta jo medžio raižinių paroda, kita paroda projektuojama suruošti Vilniuje. K. Švainauskas dirba "Aušros" redakcijoje kaip techniškas redaktorius.

• Panevėžio teatre paskutinė šių metų sezono premjera buvo prancūzų rašytojo J. Anouilh pjesė "Keleivis be bagažo". Vaidino daugiausia teatro studijos auklėtiniai, režisavo V. Blėdis.

DRAUGAS 4545 West 63rd Street CHICAGO 29, ILLINOIS

SACRED HEART SCHOOL ANDOVER, MASS 01810 (617) 475-1443. Sacred Heart strives to bring out the best in every boy by helping each student to stifle selfishness and cultivate legitimate pride, self-respect and generosity. RESIDENT GRAMMAR SCHOOL FOR BOYS — GRADES 4 to 8. A 20-acre campus offers ample facilities for a well-balanced athletic program. Two large recreation areas and a spacious gym provide facilities for indoor activities including pool, ping pong, checkers, chess, weight lifting, craft work, tumbling and roller skating. Outdoor sports include football, baseball, dodgeball, hockey, basketball and track. Weekly instruction is given during class hours. CONDUCTED BY THE BROTHERS OF THE SACRED HEART

Chicago Savings and Loan Association. FEDERAL SAVINGS AND LOAN SAFETY OF YOUR SAVINGS INSURED UP TO \$15,000 INSURANCE CORPORATION. 5 1/4% Certifikatų sąskaitos. 4 3/4% Ant visų knygelių sąskaitų. STAI NARIAMS TEIKIAMAS MŪSŲ PILNAS PATARNAVIMAS: • Vacation Club • College Bonus Savings • Home Mortgage Loans • Home Improvement Loans • Christmas Club • Insured Family Savings • Notary Public Service • Free community rooms for your organiz'n meetings • Cash checks and pay all family bills with our special money order checks. • Sell & redeem U.S. Bonds • Two large free park'g lots • Save-by-Mail Kits • Travelers Checks • Safe Deposit Boxes. Chicago Savings and Loan Assn. John Pakel, Sr., President and Chairman of the Board 6245 SO. WESTERN AVE. TEL. GR 6-7575 HOURS: Mon 12 P.M. to 8 P.M., Tues. 9 to 4, Thurs. & Fri. 9 to 8, Sat: 9 to 12:30

Iš laisvės kovų prieš 50 metų: pirmieji mūsų savanorių daliniai 1919 metais artėja į frontą, rengdamiesi pulti rusus - bolševikus.

Kovos dėl Panevėžio

(Atkelta iš 4 angl.)

dužusio traukinio turta, bet mūsų dalinys bolševikų neprileido, ir jie pasitraukė. Buvo rasta: 1 garvežys, 18 sveikų vagonų ir 30 sudužusių.

Užėmus Panevėžį, rinktinės štabas tuoj persikėlė į Panevėžio miestą ir gegužės 20 d. naktį išleido įsakymą.

Buvo įsakyta iki gegužės 20 d. vidudienio užvaromis užimti liniją: Liūdynės dv.-Pakalnių-Kurjonai-Karšiniai-Bernotai-Piniava. Bendras rezervas liko Panevėžyje. Rinktinės vadas norėjo duoti rinktinėi vieną dieną pailsėti ir gegužės 22 d. auštant tęsti puolimą. Tačiau šis rinktinės vado nutarimas gegužės 21 d. skirti rinktinės poilsio nepavyko. Bolševikai geležinkeliu privežė naujų latvių bolševikų dalinių ir gegužės 21 d. vykdė priešpuolį. Ypatingą atkaklumą parodė 60-sis latvių bolševikų pulkas, kuris visu pajėgumu smogė į dešinįjį apsaugos barą. Šį barą saugojo 2 pėst. pulko trečias batalionas. Vidudienyje gegužės 21 d. apie 12 val. latvių bolševikai puolė Liūdynės dv. ir Pakalnių kaimą. Ten buvusios bataliono užvaros atkakliai gynėsi, bet negalėjo atsilaikyti ir buvo priverstos pasitraukti su nuostoliais. Vien 7 kuopos žuvo 8 kareiviai prie Liūdynės dvaro.

Užėmus Liūdynę ir Pakalnius 60 latvių bolševikų pulkas puolė Velžių kaimą. Įvyko atkaklios kautynės, kurios užsitęsė iki sutemos. Iš abiejų pusių veikė artilerija. Naktį iš gegužės 21 d. į 22 d. 2 pėst. pulko trečias batalionas pasitraukė iš užimtų pozicijų. Tuo pat metu kairiojo apsaugos baro apsauga taip gi buvo priversta pasitraukti. Panevėžio rinktinės vadovietė persikėlė iš Panevėžio į Šilagalius, vėliau į Molainių kaimą. Miesto ir kaimų gyventojai buvo didžiai nusiminę. Rinktinės viršininkas jėgų daugumą sutelkė Pajuodžių kaime, tuo įvykdė puolimą Liūdynės dvare kryptimi, grasindamas apėiti puolimo 60 latvių bolševikų pul-

kuris š ir s priebalsiais truputį dako Pūkelevičiūtės fonetiką. Bradūno melodija teka santūriai, romia srove. Jo balse pavieniai žodžiai išnyra kaip brangūs perlai ir, susijungę į sakinį, duoda gaivinantį įvaizdį. "Ir didžiulė upė artipilnė liejasi dundėdama širdin" — taip liejasi ir Bradūno poezija.

Plokštelės viršelis, pieštas Zinos Morkūnienės, yra skoningas. Ornamento plokštumos organiškai sujungia autorių pavardes ir plokštelės pavadinimą. Kažkaip norėtusi, kad sekančiais plokštelė pavadintumas būtų originališnis. Literatūros mėgėjai gali pagalvoti, kad plokštelė buvo įrašyta kokių nors vakaro metu ir suabejoti jos kokybe. Juk man teko kartą nusipirkti plokštelę, kurioje dainininko arijos pianisimus lydėjo pravažiuojantis autobusas.

Apskritai, naujoji plokštelė yra laimėjimas ir poezijai, ir pačiai lietuvių literatūros istorijai.

KOSTAS BUTKUS
Tel. PR 8-2781

METALO IR STIKLO
Ivoros, Stogeliai, Durys Langai, Rynos, Turekliai

A. ABALL ROOFING CO.
Įstatyta prieš 43 metus. Dėngiamo visų rūšių stogus. Taisome arba dedame naujus kaminius, rūsnius, nutekamuosius vamzdžius. Darome iš lauko. Taisome mūras "tuck-pointing". Pilnai apsidraudę. Viskas darbas garantuotas.
LA 1-6047 arba RO 2-8778
Apskaičiavimai nemokamai. Skambinkite bet kurio metu.

ko sparną. Bolševikai liovėsi puolę ir didesnėmis jėgomis nesikėsino Panevėžio užimti. Panevėžio mieste lankėsi vien lietuvių ir bolševikų žvalgai. Gegužės 22 d. pavakariop kautynės aprimo. Panevėžio rinktinė liko stovėti Pajuodžiai-Pažagieniai-Lepšiai-Molainiai-Naujasodė riboje ir ruošėsi pulti bolševikus.

Tuo metu Ukmergės rinktinės viršininkas kar. K. Ladiga gegužės 20 d. atvyko į Anykščius. Iš Anykščių puolė ir užėmė Andrioniškį. Iš Andrioniškio kar. P. Genys atliko sėkmingą žvalgymą Viešintų link. Gegužės 22 d. prie Viešintų užklupo prieš raitelius, kuriuos išvaikė. Andrioniškio užėmimas ir kėsinimasis užimti Viešintus, turėjo įtakos į kautynių eigą prie Panevėžio. Bolševikai pajuto grėsmę savo sparnui, kuris gali būti čia apėitas iš pietų pusės. Naktį iš gegužės 22 į 23 d. bolševikų 60-sis latvių pulkas pasitraukė nuo Panevėžio miesto Subačiaus link. Panevėžio rinktinė gegužės 23 d. vėl užėmė senąją apsaugos ribą ir sustojė naktynė. Bolševikai daugiau jau nesikėsino Panevėžio pulti.

Lietuviams sugrįžus, miesto ir kaimo gyventojai džiaugėsi ir maldavo daugiau bolševikų neseilesti. Rinktinės viršininkas įsakė vorų vadams vykdyti sustiprintą prieš žvalgymą ir neduoti priešui ramybės.

Gegužės 25 d. lietuvių kariuomenės daliniai laikė užėmę ribą: Alunta-Skiemonys-Anykščiai vos.

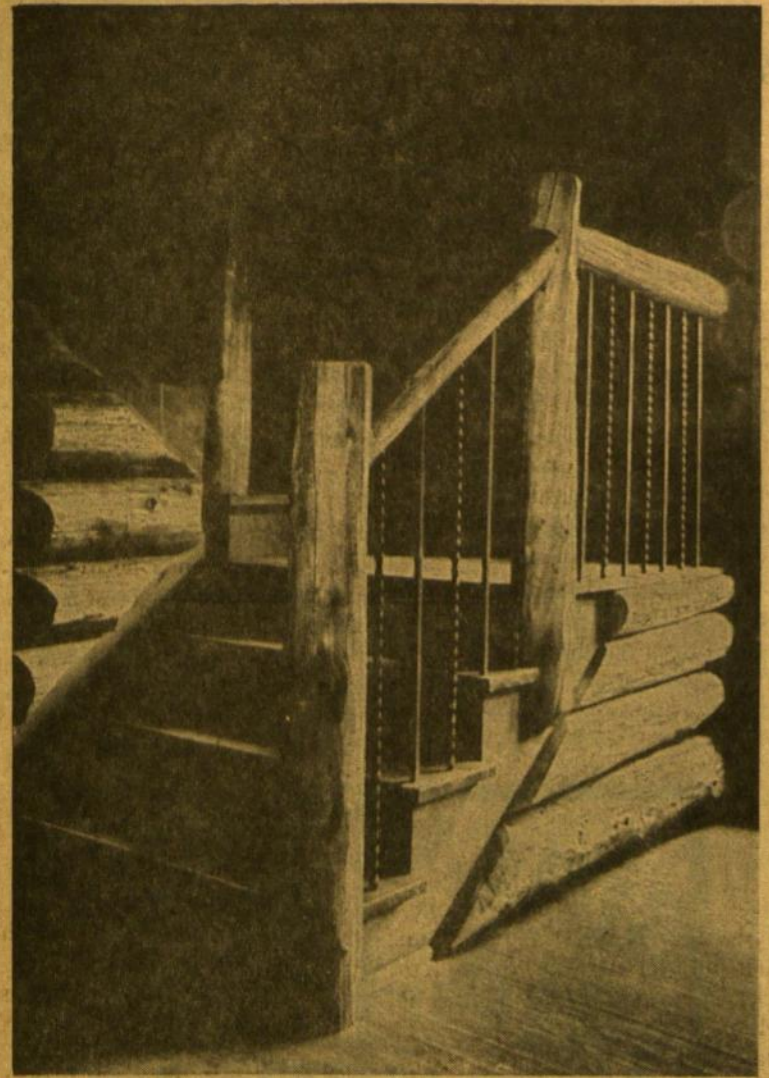
-Andrioniškis-Raguva-Miežiškiai-Panevėžys-Pajstrys-Pumpėnai-Daujėnai-Krinčinas.

Atskiras Vilniaus batalionas prieš lenkus laikė užėmęs barą: Jieznas-Semeliškės-Auseniskiai-Ciobiškis.

Pirmasis puolimo šuolis buvo sėkmingai atliktas. Vyriausias karo vadas telkė į frontą daugiau naujai suformuotų dalinių, derėjęsi su saksų savanorių dalių vadais, ruošė kitą puolimą. Sekančiuoju puolimu, kuris prasidėjo gegužės 28 d. jau buvo paimta: Utena-Kupiškis-Rokiškis-Vabalninkas ir Biržai.

● **Saltykovo - Šečdrino bibliotekoj Leningrade**, anot Elta Press dienst atrasta pirmoji Lietuvoje išleista medicininė knyga. Tai 1584 metais Vilniuje išleista "Comentariola Medica et Physica ad aliquod scripta" (Mokslinė literatūra tada leista lotynų kalba. Lietuviškai būtų "Madiciniai bei fizikiniai aiškinimai ir kiti raštai"). Knygos įvadas pasirašytas mediko Simo Simonius. Tuo tarpu nieko konkretaus nepatirta apie autorius tautybę, išskyrus tai, kad jis buvęs karaliaus ir didžiojo Lietuvos kunigaikščio Stepono Batoro rūmų gydytojas. (E.)

● **Rygos lietuvių meno ansamblis "Rūta"**, lig šio laiko subūris apie šimtinę lietuviškos dainos ir šokio mėgėjų, suruošė sezono uždarymo vakarą, į kurį atvyko ne tik Rygos lietuviai, bet nemaža svečių ir iš okup. Lietuvos.

Laiptai Nuotrauka Algirdo Grigaičio iš parodos Balzeko Lietuvių kultūros muziejų, Chicagoj

Imkit mane ir klausykite

Penkių mūsų rašytojų įskaityta plokštelė

PR. VISVYDAS

TREČIAS LITERATŪROS VAKARAS. Savo kūrybą skaito: Kazys Bradūnas, Birutė Pūkelevičiūtė, Liūnė Suteima, Aloyzas Baronas ir Henrikas Nagys. Trijų spalvų aplanko viršelis pieštas Zinos Morkūnienės. Išleido Jonas Karvešis. Plokštelės kaina \$5.00.

"Norint tikėti poezija, reikia ją išgirsti", sakoma vienoje amerikiečių modernios poezijos plokštelėje. Jei proza visiškai pakanka tylaus skaitymo, tai poezijoje kūrėjo balsas įgauna pirmąją dimensiją. Garsiai skaitydamas, poetas tampa homerišku dainiumi.

Sužinojė, kad Karvelis išleido "Trečią literatūros vakarą", pasiteiravau Los Angeles sekmadieniniame knygų kioske. Vacys Prižgintas, švelniai dėliodamas ant stalų lietuviškų raštų lobi, paklausė: "Ar ieškote tos, kur moterys poetės skaito? Rodos, turite." "Ne, ne", isiterpiau. "Ieškau naujos plokštelės, kurioje šalia moterų dalyvauja ir trys vyrai". "Deja, šitos dar neturiu".

Pavyko įsigyti aplinkinių kelių. Klausausi jau kelintą kartą. Juo toliau, tuo labiau poetinis žodis sminga širdin. Šita plokštelė visais atžvilgiais nurungia Noreikos operetinį saldumą. Joje mūsų kalba plaukia srauniais nevēžiais. Kiekvienas žodis yra aiškus. Kiekvienas garsas mielas, girdėtas; rodos, paimtas iš Lietuvos, atneštas, padėtas ant gintarinės lėkštės prieš mus: Brolī, sese, imki mane ir klausykis.

Birutė Pūkelevičiūtė skaito "Vėlykų ryta", ištrauka knygos "Aštuoni lapai". Pūkelevičiūtės aktoriškų skaitymų reikia tik žavėtis. Ir pati ištrauka — tikroji literatūros puošmena. Per ją matu mylimą Kauną, Žemaičių gatvę, Jablonskio vardo mokyklos stumbrą, į kurį tiek kartų žvelgdavau vaikystėje. Pūkelevičiūtė sukūrė nemirtingą odę Kaunui, Lietuvai ir mūsų tautos prisikėlimui. Pasitaiko daug akimirkų gyvenime, kai tokio jausmingo skaitymo kaip tik ir norima klausytis sielos nuraminimui.

Kas skaitė "Metmenų" žurnale, Nr. 13, spausdintą Liūnės Suteimos "Niekieno žemė", žino, kad šito eilėraščio grožis ir prasmė labiau išryškėja, skaitant garsiai. Puslapyje kai kuriuos Suteimos įvaizdžius pagauti yra ne lengva, bet dabar jos balse jie atgyja. Girdiši dažni vyriškų rimų stakatai. Tonas vienodas. Balsai ir e ir tariami plačiai. Nuožmiai kalbėjime tyg ir ataidi toli-

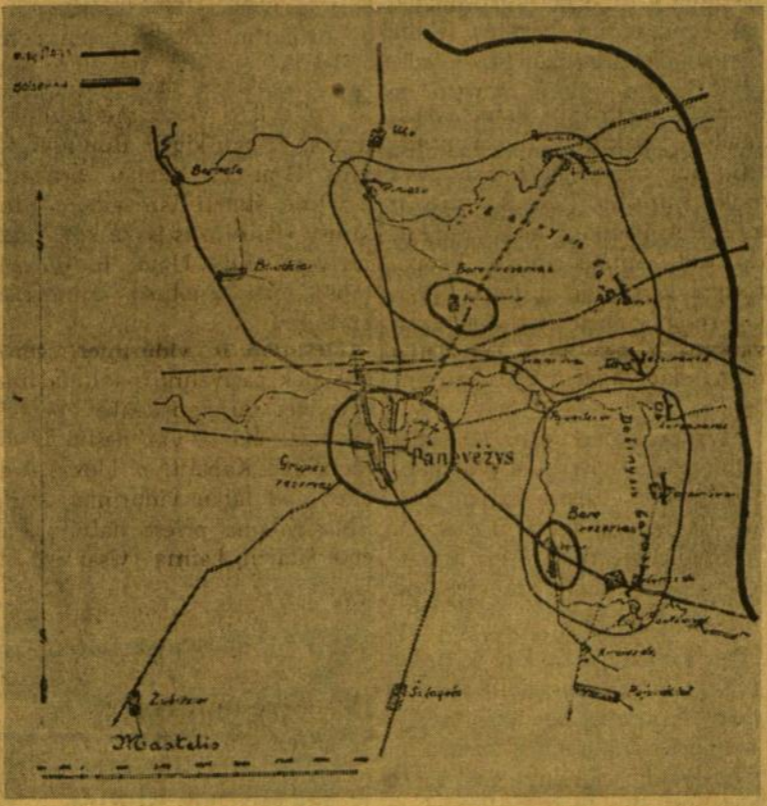
mas graiku pranašės Pitijos balsas. Gražios yra kai kurios metaforos: "suraikiau pilnatį, didelėm, sultingom riekėm" arba dar "kaip stinos šuolis skiria mus".

Aloyzo Barono novelė "Priemiestis" savo trapumu ir impresionistiniais vaizdais yra lyg ir sesuo poezijai. Šiltu balsu ir tempu Baronas iš karto pagamina klausytoją. Berods, anglų rašytojas Lawrence Durrell yra pasakęs: "Liūdesys glūdi kiekvieno daikto širdyje". Ir Barono lyriškoje prozoje melsva liūdesio gija riša žmonių širdis. Štai, šitoje novelėje prieš tą bausi "niekada, niekada" dūžta tyroji vaiko meilė motinai. "Žmogus negali išspręsti savo mažų reikalų", sako Baronas. Bet žmogus, išgirdęs rašytojo balsą, jei neišsprendžia, tai bent pajėgia suprasti savo gyvenimo galvosūkių prasmę.

Dr. S. Aliūno humoristinis žanras, nepaisant literatūriniai stiprių posmų, šioje plokštelėje yra savotiška išimtis. Staigus šuolis iš likiminės laikmečio poezijos į "Spygių ir dyglių" kadugyną, mano manymu, nėra naudingas plokštelėi. Tam jau reikėtų kito albumo, kuriame dalyvautų A. Gustaitis, dr. S. Aliūnas ir trečias ar ketvirtas satyrinio žanro poetas.

Henriką Nagį esu girdėjęs ir anksčiau. Kas nežino jo sodraus, dramatinio balso. Jis yra poezijos skaitymo meistras. Plokštelėje jis duoda septynis eilėraščius: "Saulės laikrodis", "Tėviškė", ir "Namai" — iš ankstesnių rinkinių; "Laterna obscura" iš rinkinio "Mėlynas sniegas". "Aitvaro brolio neįdaviau", "Kryžkelė" ir "Svajonė" yra dar negirdėti. Naujieji nustebina įvaizdžių ekonomija ir ta paprastos, pasikartojančios frazės galia. Jau ir neatsikratau kad ir tokio poetinio žemčiūgo: "Norėčiau prisijaukinti sakalą — aitvaro brolių, išdidų pilką paukštį, gintarinėm akim". Toks yra mūsų Nagys. Nenumaldomas poetas. Aitvaras.

Džiugu, kad Kazys Bradūnas pasirinko skaitymui "Devynių baladžių" ciklą "Vitražas", kuris man visuomet patikdavo. Čia gi atsiskleidžia poeto vaikystės pasaulis — molio krantas, "kuris kvepia rūgščia duona". Čia pati žemė, pati žmogaus buitės rašo ir dainuoja. Kas nėra girdėjęs Bradūno skaitymo, esu tikras, bus nustebintas jo dikcijos poetiškuumu. Jis preciziškai taria priegaides ir dvibalsius. Jis vengia garsų per didelio slamesio,

Mūsų kariuomenės dalių padėtis 1919 m. gegužės 20 d., išlaisvinus Panevėžį ir užėmus apsaugos barus.

DAŽYMAS
PIGLIAI DAŽAU KAMBARIUS VALAU KILIMUS IR BALDUS
J. RUDIS — Tel. CL 4-1050

VALOME KILIMUS IR BALDUS
Plauname ir vaškuojame visų rūšių grindis
J. BUBNYS — Tel. RE 7-5168

BANGA
TV, Radio, Stereo, TV antenos, air-conditioners. Pard. ir taisyimas.
2649 W. 63rd St. — Tel. 434-0421
Vakarais skambinti WA 5-3607
P. Rudėnas K. Šimulis

FRANK'S TV and RADIO, INC.
3240 SO. HALSTED STREET Tel. — CA 5-7252
DIDELIS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ TELEVIZIJOS RADIO, STEREO APARATŲ PARDAVIMAS IR TAIŠYMAS
SPALVOTOS TELEVIZIJOS APARATAI

LEO'S SINCLAIR SERVICE
LEONAS FRANCKUS
Stabdžiai, Sankabos, Transmisijos, Tune-up ir Motorų Remontas
5759 So. Western Ave.
Kampas 58th Street
Telefonas — PProspect 8-9533

10% — 20% — 30% pigiau mokėsit už apdraudą nuo ugnies ir automobilio pas
FRANK ZAPOLIS
3208 1/2 West 95th Street
Chicago, Illinois
Tel. GA 4-8654 ir GR 6-4339

MOVING
J. NAUJOKAITIS
Apdraustas perkraustymas Ilgų metų patyrimas
WA 5-9209 Chicago, Illinois

LUIZ AUTO REPAIR
6643 S. KEDZIE AVE., CHICAGO, ILL. 60629
TELEF. — 436-3699
KAROSERLIOS, SPARNŲ (FENDER) TAIŠYMAS IR DAŽYMO DARBAI
Atliekami tiksliai ir nebrangiai.
Savininkas Aloyzas A. Kuniskas

● **Prof. Ernesto Fraenkello studija "Baltų kalbos"** neseniai išleista Vilniuje. Tai gerai paruošta, populiariai parašyta baltų tautų kalbotyros knyga, ypač naudinga visiems, kurie domisi kalbotyra. Autorius buvo gimęs 1881 m., mirė 1957 m.

We Offer To Savers

SAVINGS CERTIFICATE

5 1/4% **5%**

6 or 12 MONTH \$10,000 or MORE **6 or 12 MONTH \$5,000 or MORE**

4 3/4% per annum

Passbook Savings Accounts
Paid Quarterly
Computed and Paid as of:
Mar. 31 — June 30
Sept. 30 — Dec. 31

Mutual Federal Savings AND LOAN ASSOCIATION
2212 W. CERMAK RD., Chicago, Ill. 60608
Virginia 7-7747
PETER KAZANAUSKAS, PRESIDENT

Kas tik turi gerą skonį, Viską perka pas Lieponį!

LIETUVIŲ PREKYBOS NAMAI FURNITURE CENTER, INC.
Marquette Pk., 6211 So. Western PR 8-5875
J. LIEPONIS
Pirmadieniais ir ketvirtadieniais nuo 9 iki 9:30. Kitom dienom nuo 9 iki 6 val. vak. Sekmadieniais atdara nuo 12 iki 5.

1969 PLYMOUTH
2 DURŲ, TIK \$1,895.00

BALZEKAS MOTOR SALES, INC.
PLYMOUTH, VALIANT, CHRYSLER, IMPERIAL
4030 ARCHER AVENUE — TEL. VI 7-1515

800 vartotų ir gerame stovyje automobilių — pirksite labai pigiai — urmo kaina.

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Prez.
2555 West 47th Street Tel. Lafayette 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE

5 1/4% **4 3/4%**

Mokamas už Vieną Metų Certificate saskaitas Minimum \$9,000.00
Naujas aukštas dividendas mokamas už investavimo saskaitas.

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMCIUS NUO 1 D. Dividendai mokami sausio ir liepos mėn. 31 d.

PIRMAD. ir KETVIRTAD. 9 v. r. iki 9 v. v.
ANTRAD. ir PENKTAD. 9 v. r. iki 5 v. v.
ŠEŠTAD. 9 v. r. iki 13 v. d. — Trečiad. uždaryta

Nauji leidiniai

DESIMTOJI PASTANGA Moksleivių metraštis 1968-1969. Išleido Chicago Aukštesniosios lituanistikos mokyklos Tėvų komitetas. Redagavo: Daina Danilevičiūtė ir Algimantas Viktoras. Redakcinė komisija: Silvija Alen skaite, Vilija Bilaišytė, Vilija Eivaitė, Danutė Gaidžiūnaitė, Aloyzas Pakalniškis ir Dalia Žaulytė. Metraščio globėjas — Juozas Masilionis. Leidinys didelio formato, gausiai iliustruotas, spausdino Galinda Press, Inc., 6802 Superior Ave., Cleveland Ohio 44103, tiražas 1000 egz., kaina 3.00 dol.

Didelis ir reikšmingas darbas su šitokios apimtės metraščiu tęsėti visą dešimtmetį. Tai puikiai atestuoja Chicago Aukštesniąją lituanistikos mokyklą, jos mokinį, jos Tėvų komitetą, ypač metraščio globėją direktoriaus Juozo Masilionio pastangas ir tų pastangų rezultatus.

Šios mokyklos leidžiamas kasmetinis metraštis jau visą eilę metų toli prašokta savosios mokyklos sienas. Metraštis virsta visos šiaurės Amerikos mūsų lituanistinių mokyklų sutelktiniu metraščiu tiek bendradarbių moksleivių rašiniais, tiek šių mokyklų šakotą veiklą vaizduojančiomis nuotraukomis. Tuo būdu metraščiai lieka ne vien tik smagus pasiskaitymo knyga, bet ir akivaizdžiu dokumentu šiandieninio mūsų lituanistinio švietimo.

Zinoma, didesnę dalį viso leidinio puslapių užpildo pati metraščio iniciatorė Chicago Aukštesnioji lituanistikos mokykla, jai tenka 143 psl., kitus 82 psl. padalinia šios mokyklos: šeštadieninė Maironio vardo mokykla (Brooklynas, N.Y.); Sv. Kazimiero, lituanistinė mokykla (Clevelandas, Ohio); Vysk. M. Valančiaus lituanistinė mokykla (Clevelandas, Ohio); Maironio šeštadieninė pradžios ir aukštesnioji lit. mokykla (Lemontas, Ill.); Sv. Kazimiero lituanistinė šeštadieninė mokykla (Los Angeles, Calif.); Maironio vardo šeštadieninė mokykla (Toronto, Kanada).

Metraštyje rašinių temos ir beletristiniai grožinės literatūros puslapiai gražiai suskirstyti skiriais, pajavirinti iliustracijomis, piešiniais. Gal tik pasigendama poezijos bandymų, nes eilėraščių kaip ir nėra. Į šią trūkumą redakcijoms ir globėjui reikėtų atiteityje atkreipti dėmesį, nes eilėraščių mėgstančių ir juos rašančių mūsų mokiniuose dar netūksta, kaip matyti iš kitų mokyklų išleistų atskirų savo metinių leidinių. Tik metraščiu besirūpinantys turi patys skatinti bendradarbius rašyti ir poeziją, ją rašančius turi atrasti ir parodyti juos metraštyje.

VYTURĖLIS. Išleido Marquette Parko lituanistinės mokyklos Tėvų komitetas 1969 m. Chicagoje. Spaudė M. Morkūno spaustuve Chicagoje. Iliustruotas mokyklos darbo bei kitokios veiklos nuotraukomis ir mokinių piešiniais, 80 psl. leidinys. Redakcinė komisija: Dainė Narutytė, Liana Ramonaitė, Pranas Pranckevičius, Ramunė Kubiliūtė, Domas Lapkus, Daiva Valaitytė, Kestutis Dapkus, Dalia Bilaišytė, Marytė Andrijonaitė.

Tai gana ambicingas Marquette Parko Lituanistinės mokyklos pasiryžimas kasmet mokslo metų pabaigoje atspausdinti spaustuve tradicini savo "Vyturėlyje", kai tuo tarpu dauguma mūsų mokyklų pasitenkina vien tik rotatorine panašiu leidiniu spauda. O "Vyturėlis" spaustuve išleidžiamas jau šeštąjį kartą.

Marketparkiečių "Vyturėlio" dar vienas gana išskirtinis bruožas, kad jis didžiausiu procentu, lyginant su kitais, skelbia autentiškiausią pačių vaikų, pačių mokinių kūrybą, ar tai būtų eilėraščių, duotos temos rašinėlis, ar beletristinės apybraižėlės gabaliukas, ar naiviai paprastas pie-

šinys, kokį jau matome pačiame viršelyje. Niekūr "Vyturėlyje" jo bendradarbis nekalba savo tėvų lūpomis, kaip Vliko ar Alto pirmininkas, nerašo "Studijų" kaip subrendęs literatūros ar kitokių mokslų "rabinas" — visur čia įvairiais mirguliuoja "išminčių" dar nepagadintas tikrasis vaiko pasaulis. Tuo nemeluotumu ir tuo naiviai nuoširdžiu paprastumu "Vyturėlis" yra svertinas ir brangintinas.

LAIKO TĖKMEJĖ. Moksleivių metraštis, 1968-1969 jubiliejiniai metai. Kristijono Donelaičio lituanistinių mokyklų (pradžios ir aukštesniosios) Chicagoje leidinys. Didelio formato, 82 psl., mašinėle rašytas ir paskui spaustuve nuotraukiniu būdu perspausdintas gražus leidinys. Puslapiu iliustruoti mokyklinėmis nuotraukomis ir mokinių piešiniais. Tokį leidinį Donelaičio mokykla, baigdama mokslo metus, jau išleidžia trečią kartą. "Laiko tėkmėje" išskirtinis bruožas yra dėmesys lietuviškajai literatūrai. Todėl, metraščio puslapiuos randame tokias temas: Lietuva iš tolo (Vaičiūtis ir Brazdžionis), Gyvenimo siekiai (Kudirkos "Labora"), Kristijonas Donelaitis, Peizažo paprastumas J. Aisčio eilėraštyje "Lietuvoj", Putino jaunystės lyrika, Igno Šeiniūso "Kuprelis", Šviesioji Putino jaunystės lyrika, J. Aisčio "Kavranas", Jurgis Baltrušaitis — simbolistas, Rūpintojėliai lietuvių poezijoje ir kt. Šitas literatūrinis temų užgriebimas metraštyje yra sėkmingas pavyzdys ir kitoms brandesnio amžiaus mūsų mokykloms. Juk rašto ir mokymasi ne vien tik reikalingam sušiojimui, bet ir tam, kad lačiau pažintume, kas kitų yra sukurta, ir kad patys, jei tik sugebame, reikšmingoms savo kūrybinio žodžio. O viso to jau randame "Laiko tėkmėje".

PLUNKSNA. Rochesterio lituanistinės mokyklos vienkartinis leidinys. 1968-1969 mokslo metai. Nr. 3.

Tai 20 psl., rotatorium spausdintas įvairiausių rašinių ir piešinių margumynas. Visa turinio ir išraiškos apimtis gana plati: nuo darželinio amžiaus pirmųjų žodžių rašymo ir atitinkamų piešinių iki visai gudrių rašinių apie karo mokyklą ir pafilosofavimus apie skruzdėles ir pinguus. Leidinys liudija, kad Rochesterio lituanistinė mokykla rimtai dirba, kad turi net jaunųjų talentų. Štai vieną įviratę Krokotės dvi-gubą eilėraščių pacituosime čia ištais.

Zalias kaminas

I Zalias kaminas...

Jaunystė...

Rudas stogas...

Tėveliai...

O namelio sienos...

Protėvių ginklai.

Bet...

Kas tą žemę taip išardęs,

taip susparęs ją

bjauriai?

II

Ziūrėkit tik į viršūnes...

į tą žaliajį kaminą.

Nes iš jo rūksta

į pasaulio orą

jūsų dabartinę

Ateitį.

THE MARIAN, June, 1969. Tėvų marjonų leidžiamas iliustruotas mėnesinis religinės kultūros žurnalas. Metams 4.00 dol. Adr.: 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629.

Įžanginiame kun. V. Bagdavičius, MIC, svarsto mažėjančių konvertitų problemą. Amerikietis laikraštininkas R. Fornwalt gyvlenda, kaip katalikai turėtų laikytis dabarties socialinių samyšių atžvilgiu. Airijos sostinėje Dubline gyvenęs dr. L. Brophy informuoja apie Airijos problemą. Dr. Z. Danilevičius, tesdamas seriją straipsnių, rašo apie

Mokslo metus užbaigus ir išleidus čia aptartuosius metraščius, dabar reikia apsispręsti: sėkti į vandenį ar dar palaukti didesnės šilumos? Nuotrauka V. Maželio

perdaug artimo berniuko-mergaitės bendravimo pavojus. Kanadietė laikraštininkė Fl. Wedge, eilės knygų autorė, svarsto pavienio krikščionio veiklos programą. Duodama naujausių filmų apžvalga. JAV žurnalistas D.S. Bryan rašo seksualinės moralės klausimais. Buvęs Vietnamo karys Alb. Hamburg pasakoja apie to krašto gamtos grožį. Laikraštininkas A. Haines informuoja apie katalikų humoristą Bob Newhart.

Amerikietė E. Peisson duoda patarimą, ką daryti, susėkus, kad dukrė rūko marihuaną. Rosalind Minque aptaria chaoso reiškinis dabarties mokyklose. J.L. Barnett atkreipia vasarotojų dėmesį į Pietinės Kalifornijos idomybes, istorines misijų stotis. Dr. S. Andelmanas duoda patarimų vykstantiems ir atostogines keliones, o socialinės apdraudos tarnautoja Ch. Jakubowski informuoja, kokios pagalbos gali susilaukti senesnio amžiaus piliečiai. L. Bell duoda praktiškų patarimų seimoms. Žurnalo red. kun. J. Prunskis aptaria eilę naujausių knygų. Gausi religinio gyvenimo apžvalga. Numeris iliustruotas V.K. Jonyno, Dagio kūriniais ir daugybe nuotraukų.

Heating Contractor
Irengiu naujus ir perstatau senus visų rūšių namo apšildymo pečius ir air conditioning į naujus ir senus namus. Stogų rinas (gutters), vandens šildymul bolierius. Turis leidimus dirbti mieste ir užmieste. Darbas atliekamas greitai ir sąžiningai. Apkačiavimai nemokami.

DOMAS ZUKAUSKAS
HEATING & SHEET METAL
1444 S. Western, Chicago 9, Ill.
Telefonas VI 7-3447

VACYS CONSTRUCTION CO.
REZIDENCINIAI, KOMERCINIAI, MEDICINOS IR KITOKI PASTATAI
2457 West 69th Street
Tel. HE 4-7482

GARBAGE DRUMS
WITH COVERS AND HANDLES
30 and 50 gal. Free delivery
5622 So. Racine, 434-1113

MOVING
Apraustas perkraustymas įvairių atstumu
A. VILIMAS
823 WEST 34th PLACE
Telef. FRontier 6-1882

FIRESTONE PADANGOS (TIRES)
NATIONWIDE GUARANTEE
No-Limit on MILES...
No-Limit on MONTHS
FULL LIFETIME GUARANTEE against defects in workmanship and materials and all normal road hazard injuries encountered in every lifeday passenger car use for the life of the original tread design in accordance with terms of our printed guarantee certificate. Price of replacement pro-rated on original tread depth wear and based on Firestone adjustment price for replacement tires at time of adjustment. Firestone adjustment prices are intended to, but may not, represent approximate current average selling prices and are subject to change without notice.

Neribota garantija: iki susidevėjimo. Ratlankiai (wheels) Taip pat atliekama ratų reguliavimas ir balansavimas (Wheel alignment and balancing). Stabdžiai (Brake service), motoro regul. (Tune up), keičiamos dalys, alyva, tepimas, kt. pataisymai.

Country Auto & Tire Service
2423 W. 59th Street, Chicago, Illinois
Telef. — GROvehill 6 - 7777
Val.: kasdien 7 v. r. — 7 v. v., šešt. 7 v. r. - 3 v. p. p.
Sekm. uždaryta. Kitu laiku pagal susitarimą.
Savininkas MIRAS CESAS

Dėl Kurklių kautynių

Perskaitęs š.m. birželio mėn. 7 d. "Draugo" kultūriniam priede Kazio Ališausko pateiktą Kurklių kautynių aprašymą, pastebėjau keletą netikslumų. Ten rašoma:

"Puolimui uždavinį kar. P. Genys gavo jau būdamas su kuopa Traupj. Palikęs vieną būrį Traupyje, su kitais dviem būriais gegužės 18 d. anksti rytą, kaip buvo įsakyta, puolė Kavarsko kryptimi".

Bet anuo metu ne tik kar. P. Genio, bet ir kitos 1 pėst. pulko kuopos buvo 4 būrių. Vadinasi, kar. P. G. Kavarsko kryptimi buvo pulta trimis būriais.

Toliau skaitome: "Po trumpo poilsio buvo pasirušta pulki Anykščius... Pavakareje kar. A. Zemaitis kuopa, priartėjusi prie Anykčių, užėmė aukštumą 115".

Karininkas A. Zemaitis, jau iš Alytaus išvykstant, buvo 1-ojo bataliono vadas, o antros kuopos vadu tuo metu buvo kar. Petras Murninkas, vėliau mūsų karinis atstovas Latvijai. Žinoma, kar. Zemaitis, kaip vyresnis rangas, galėjo laikytis prie antrosios kuopos ir net vadovauti jai kau-

WAGNER & SONS
Typewriters — Adding Machines — Checkwriters.
Nuomoja — Parduoda — Taiso NAUJOS NAUDOTOS Vitr 50 m. patikimas patarnavimas NAUJOJE VIETOJE
5610 S. Pulaaki Rd., Tel. 581-4111

MOVING
Perkrausto baldus iš arti ir toli
A. BENIULIS
Chicago, Ill. 60629. Tel. RE 7-7083

ROOSEVELT PICTURE FRAME COMPANY
Manufacturers
Rankomis išpauštyti paveikslų rėmai — pritaikinti paveikslams ir skelbimams rėmai — metalu aplieti rėmai.
2400 S. Oakley Ave., Chicago
Tel. Virginia 7-7258-59

MARQUETTE PHOTO SUPPLY
REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS
Daug sutauspysite pirkaami čia įvairių filmų foto aparatų bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai proga. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmad. ir ketvirtad. vakarais iki 9 val.
3314 West 63rd Street
Chicago, Illinois 60629
Telef. PProspect 6-8998

tynių metu, bet ta kuopa nebuvo jo, nes jis turėjo visą batalioną net trijų kuopų sudėtis.

1-ojo bataliono kuopų sudėtį ir visus karininkus pavardėmis žinojau, nes pats buvau kurį laiką kar. P. Genio kuopoje. Kuopos ir trijų būrių sudėtį persitvarkė žymiai vėliau. Bet tai jau atskira tema.

Anuo metu 1 pėst. pulko kulkosvaizių kuopos sudarė vėl gi savąjį kulkosvaikininkų batalioną, kurio vadu buvo kar. Aleksandras Svilas, vėliau 9 p.p. vadas, bet praktiškai jos veikė prie pėstininkų batalionų eilės tvarka: 1-oji kuopa prie 1-ojo batal., an-

troji prie antrojo ir t.t. Pulko vadas kar. Kazys Ladyga rašėsi LADYGA, o ne Ladiga. S. Griežė-Jurgelėvičius

G E L E S
vystovėms — anketaims, laidotavėms
GUZASUSKA
BEVERLY HILLS GELYNČIA
443 W. 63rd St. Chicago, Illinois
PR 8-0833 PR 8-0834

TELEVIZIJOS
Spalvotos ir paprastos, radjait. stereo, oro vėsinavim. Parduodamos ir taisomas.
MIGLINAS
Krautuvė Marquette Parke
2346 W. 69th Street 776-1486
Namy tel. — PR 6-1063

since 1914...
MIDLAND SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
400 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
PHONE: 294-4678

4 3/4%
6-MONTH SAVINGS CERTIFICATE (Minimum \$10,000)
9-MONTH SAVINGS CERTIFICATE (Minimum \$5,000)

Foto V. MAŽELIS
• vestuvės: spalvota ir juoda balta (gal vyksti ir į kitus miestus)
• portretūra
• meno darbų nuotraukos ir kiti foto patarnavimai
Tel. — HY 7-4677
422 MENAHAN STREET — RIDGEWOOD, N. Y. 11257

RICHMOND AUTO SERVICE
Kampas Richmond ir 63rd Street
Užsienių ir vietinių automobilių taisymas. Patyrę mechanikai. Elektroninis motoro patikrinimas. Vilktikas.
Telef. — GR 6-3134 arba GR 6-3353
Savininkas — Juozas (Joe) Juraitis

Mūsų erdviuose patalpose turime didžiausį pasirinkimą visų modernių baldų, elektrinių krosnių, radijo ir televizijos aparatų, šaldytuvų ir kitų namams reikmenų.
LIETUVIŲ STAIGA
ROOSEVELT FURNITURE CO.
F. A. RAUDONIS ir N. BERTULIS
2310 W. Roosevelt Road Tel. SEeley 3-4711
Atdara pirmad. ir ketvirtad. 9-9 val.; antrad., trečiad. ir šeštad. nuo 9 iki 6 val. sekmd. atdara nuo 11 iki 4:30 val. po pietų.

Siuvimo Mašinos - Dulkių Siurbkliai
• BERNINA
• NECCHI
• ELNA
• VIKING
• PFAFF
• SINGER
ELECTROLUX
HOOVER
EUREKA
KIRBY
ROYAL
IR KT.
Pardudame, nuomojame ir taisome siuvimo mašinas, dulkių siurbklus, prietaisus kaimoms ir salygoms. Turime dalis. Aptarnaujame Chicagoje ir priemiesčiuose.
B and B DISTRIBUTING COMPANY
A to Z Sewing machines and Vacuum cleaners
4081 ARCHER AVE. (Prie California Ave.), Chicago, Ill. Tel. 927-4702
Vedėjas Arvydas M. DIKINIS

Studentų maišto priežastys

Atkelta iš 2 psl.
žom išimtim, akademinės diskusijos vyksta neatsižvelgiant į istorinę perspektyvą ir be tiesioginio pažinimo nei Vietnamo gyvenimo, nei jo kultūros, ar Amerikos miestų getų.

"Kur yra mūsų Vietnamo ekspertai?", klausė J. Fairbank, Amerikos istorijos draugijos pirminkas Orientalistų kongrese. "Nors JAV jau 15 metų giliai įsivėlusios į Vietnamo karą, amerikiečiai iki šiol vis dar neturi nė vieno Vietnamo reikalų ir jo kultūros žinovo aukštesės valdžios sferose, planuojančiose politiką. Jo vietoje jie turi optimistinę tikėjimą į mokslinį pramatomumą ir kultūrinį vienodumą, skelbiamą buvusio prezidento patarėjo (ir buvusio profesoriaus), W. Rostovo, kad visos pasaulio tautos... keliauja tuo pačiu keliu ir siekia tos pačios paskirties".

Ne ką geriau amerikiečiai yra paruošę spresti ir didžiausias miestų problemas. Riaušės miestuose ir stoka pasitikėjimo, kad ši pati problema kada nors bus išspręsta visiem priimtiniu būdu, pamatuotai kelia abejones dėl optimistinių valdžios prielaidų. Viena po kitos skiriamos įvairios komisijos ir vykdomos studijos, tačiau reikalas iš esmės nesprenžiamas. Atrodo, pastebi prof. Billingtonas, amerikiečiai tik tada suvokia tautinius ir rasinius jausmus, kai šie prasiveržia smurto veiksmais su deginimais bei naikinimais. Amerikiečiai niekad iš anksto nepamatė, literatūros ar istorijos keliu, dorovinių išiečių tokiom būklėm, kuriose yra įveltos žmonių aistros, kad tuo būdu būtų išvengta kraujo praliejimo, ir kad, galiausiai, būtų sukauptos priemonės kūrybiniam, o ne policiniam krizių sprendimui.

Ar atgaivinti humanitariniai mokslai gali suvaidinti kokį vaidmenį, begydamt kai kurias mūsų civilizacijos ligas? Tam yra, sako prof. Billingtonas, vilties kibirkstėlė. Dabar vyksta studentų bruzdėjimas, jis rašo, daugeliu atžvilgių yra riktėlėjimas atnaujinti Amerikos humanistinį švietimą. Be abejo, kartais sunku įžiūrėti ką nors daugiau kaip bežlungančios civilizacijos apraišką studentų generacijoje, kuri naudojami niekad anksčiau negirdėtom pašalpom ir laisvėm, ir vis tiek stengiasi suniekinti, jeigu jau ne sugriauti, universitetus, kurie juos priglaudžia. Kai kurie iš viso atsuko nugaras didelei tradicijai protingų diskusijų tarpusavio pasitikėjimo atmosferoje, kas šiaip ar taip, yra kiekvieno universiteto gyvybės kraujas. Kai kurie, nepaisydami sveiko proto, garsiai skelbią esą Che Guevaros ar Ho Chi Minha. Tačiau daugelis labiausiai jautrių studentų jaučia dvasinį badą; jie protestuoja prieš nebuvimą humanizuojančio auklėjimo ir švietimo, kuriuos universiteto programa jiems pažadėjo. Sa viškai, triukšmingu būdu jie mėgina pereiti per retorinę spragą, bet kitoje pusėje jie nemato ištiestų rankų.

Taip dalykams esant, išklėrusi generacija susidėjo (ar gal tik identifikavosi) su dviem nepaprastai išgarsintom jaunuolių srovėm: hipiais, su jų aistringumu tikėjimu į akimirksnio estetiką ir išsigelbėjimą per haliucinacijas, ir Naująja kaire, su jos lygiai aistringumu įsipareigojimu akimirksdorovei ir išsigelbėjimui per smurtą. Iš esmės, jos nėra tokios blogos, kaip jų niekintojai jas skelbia. Abi grupės sukėlia žmogiškos bendruomenės jausmą ir jos mėgina sugrąžinti estetinius ir dorovinius klausimus į Mašinų amžiaus intelektualinę programą.

Tačiau, tuo tarpu kai hipiai ir Naujoji kairė kelia daugelį klasinių klausimų, jie teduoda tik mažą tikrų atsakymų. Jų neribotas jausmingumas ir aklas totališkumas neleidžia jiems sutap-

ti ir dirbti bet kuriuose akademinuose rėmuose. Pats intelektualinis aktyvumas vargu ar gali augti, netgi gali neišlikti paskendus mistikoj ar revoliuciniuos perversmuos, kurie yra galutinai hipių ir Nauj. kairės idealai.

Išvadoje, abi grupės moderniam universitetui sudaro užtarautą papeikimą. Laimei, daugelyje Amerikos universitetų kyla balsai, reikalaujant atsinaujinimo. Lengviausia tai padaryti mažiems universitetam. Didieji universitetai galėtų atgaivinti mūsų visos kultūros labui tai, ko biznio universitetas neduoda: laisvą, nesavanaudišką ieškojimą išminties, savitarpinės pagarbos ir ideologinio įvairumo atmosferoje. Amerikiečiai reikalingi vyrų vadovų, galinčių labiau savo pavyzdžiu nei retorika, nugalėti kliūtis.

Prof. Billingtonas tiki, kad studentų riaušės Amerikoje nesudaro nenugalimų sunkumų, nors sukėlė pernelyg pretenzingų pranašavimų. Jis pataria atgaivinti humanitarinį švietimą, nes jis duoda sveiką, terapinį užsiėmimą nerimaujančiai žmonijai, kuri pradėjo rodyti savotiškų savivūdiškų polinkių.

P. Gaučys

Skelbkitės "Drauge".

Iš kultūros darbuotojų suvažiavimo

Birželio 3 d., Vilniuje prasidėjo jau seniai rengiamas kultūros darbuotojų pirmasis suvažiavimas. Suvažiavo miestų ir rajonų kultūros darbuotojų (atseit, pareigūnų, kultūrinės veiklos "amatininkų") konferencijose išrinkti atstovai, — iš viso 861.

Suvažiavimas iš tikrųjų skirtas politiniam tikslui — pasiruosti Lenino šimtmečio sukaktuvėms. Tad ir atidarė M. Šumauskas, apie kultūrą gana prasčiokiškai pasinėkęs, o paskui sekė pačios aukščiausios "kultūros aktas": buvusi balerina Sabaliauskaitė pasiūlė į suvažiavimo garbės prezidiumą išrinkti visą maskvinį kompartijos politbiurą, kuris ir buvo tučiuojau "vieningai išrinktas"...

L. Šepety, irgi politinis kultūros reikalų administratorius (ministro titulu) savo kalboje demonstravo tikrą ekvilibristiką (dėl atsargumo liaudine vadinamos) kultūros puoselėtojams ir tuojau trys keturi linkterėjimai partijos težėms bei socialistinio realizmo garbei. Daug pastangų dėta, kad ir menininkai neliktų per daug nusiminę, ir čekistai liktų ramūs.

Kalboje tarp kita ko itin vaizdžiai parodyta, kaip nieko o ypač kultūros lygio, negalima apibūdinti vien statistika. Net apie bibliotekas statistika neadaug tieso tegali pasakyti. Tik 166 bibliotekas (vien miestuose) radusi dabartinę valdžia, o dabar jų visam krašte (Lietuvoj) esą net 7

tūkstančiai! Tai labai daug, ir atrodo, kad kraštas jau puikiai ap rūpintas skaitiniais. O iš tikrųjų, pasirodo, bibliotekų skaičius tai didelis, bet bibliotekos veiksmų jos atlieka visiškai nežymią dalį. Net ir knygų skaičius tose bibliotekose labai didelis, tik vargas, kad per daug nereikalingu, o per mažai reikalingu knygų... "Didelę paklausą turinčių knygų gaudama tiek mažai", — sakė L. Šepety, — "jog skaitytojai turi ilgai laukti. Bibliotekose, ypač kaimo, trūksta meno albumų, reprodukcijų, aplankų ir t.t. Ketvirtadalis valstybinių masinių bibliotekų skaitytojų yra pirmų — aštuntų klasių mokiniai (nuo 7 iki 15 metų. E.). Kaimo šis skaičius dar didesnis. Tuo tarpu vaikų literatūros fondai tiek masinėse, tiek mokyklinėse bibliotekose yra menki. Tuo metu, kai jauniešiams labai trūksta knygų, bibliotekose susikaupę keletas milijonų "išaldytos" literatūros. Tai rodo, kad knygos leidžiamos, nežinant tikrųjų poreikių. Iš kitos pusės, bibliotekų fondai taip pat dažnai kaupiami nevykusiai."

Po tu pastabų, 7 tūkstančių bibliotekų svoris atrodo visai nebe toks, kaip iš pirmo žvilgsnio...

(Elta)

Iš Lietuvos muzikos istorijos

Pastaraisiais metais Lietuvoje gana uoliai darbuojasi eilė specialistų, ieškodami bei tikrinan-

mi surastus duomenis apie kultūros apraiškas Lietuvos praeity. Pastangos neretai pasiteisina. Prieš kiek laiko taip buvo išsiaiškinta keletas faktų iš Lietuvos muzikos istorijos.

Vilniuje yra du egzemplioriai 1693 metais išleisto muzikos vadovėlio, kurio autorius ir iš kitų šaltinių žinomas jėzuitas Zygmantas Liauksminas. Turimieji to vadovėlio egzemplioriai yra iš antros laidos. Pirmoji laida buvo išleista irgi Vilniuje, 1667 metais, bet tos laidos niekur neaptikta nė vieno egzemplioriaus.

Tiek žinių apie tai ir būtų liķę, jei Mokslų akademijos rankraštyne nebūtų užtikta lenkų istoriko 1926 metais įrašyta pastaba, sakanti, jog buvęs atspausdintas "didysis gradualas", tai yra, giesmynas. Tuojau buvę prisiminta, kad respublikinė bibliotekoj yra nežinomo autoriaus parengtas ir 17 šimtmeityje išleistas "gradualas". Paaišķėjo, kad yra ir giesmynas ir psalmių rinkinys su gaidomis, ir yra pavyzdžiai iš dvejų laidų — 1667 ir 1693 metų. Tai kaip tik tie metai, kada išleistas ir Liauksmino vadovėlio laidos. Palyginus antrosios laidos giesmynus su vadovėlio antrąja laida, pasirodė, kad formatas, popieris ir šriftai visai tie patys. Atseit tie giesmynai yra parengti to paties Liauksmino, tai priedai prie jo vadovėlio. Tą dar labiau patvirtina ir vadovėlio pavadinimas: "Arts et praxis musicae" — Muzikos menas ir praktika. Tuo būdu paaišķėjo, kad pirmas lietuvių parašytas ir Lietuvoj išleistas muzikologinis veikalas buvo ne vienos, o trijų da-

liu, ir kad jo viso autorius buvo tas pats jėzuitas Zygmantas Liauksminas (Sigmundus Lauksmin lotyniškoj transkripcijoj). Be to, paskutinėj daly (antifonų ir psalmių rinkiny) rastas dar ir toks įrašas: "Vario spaudai lėšas davė didžiai gerbiamas Joniškio dekanas Marijonas Kazimieras Liauksminas, Šiaulių klebonas Zemaitijoj". Spėjama, kad dekanas Liauksminas buvo jėzuito Liauksmino koks giminė, o gal irgi ano meto muzikos žinovas bei mecenatas.

(Elta)

HIGH RATES

4.75% PER ANNUM ON REGULAR SAVINGS CURRENT RATE

5.25% PER ANNUM ON INVESTMENT BONUS \$1,000 MIN.

BRIGHTON SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

4070 Archer Avenue, Chicago, Illinois 60632 LA 3-8248

MAZEIKA & EVANS

FUNERAL HOME

THREE AIR-CONDITIONED CHAPELS

Parking Facilities

6845 SOUTH WESTERN AVE. REpublic 7-8600

PETKUS

TĖVAS IR SŪNUS

MARQUETTE FUNERAL HOME

TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS:

2533 West 71st Street Tel. 476 2345
1410 So. 50th Ave., Cicero Tel. TO 3-2108-09

AIKŠTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

PIRKITE DABAR TIESIOG NUO

MR. NELSON

SAVININKO

SAINT CASIMIR MONUMENT CO.

3914 West 111th Street

Didžiausias Paminklams Planų Pasirinkimas Visame Mieste.

Telef. — CEDarcrest 3 - 6335

Vienas blokas nuo kapinių.

EUDEIKIS

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

Dovydas P. Gaidas — Geraldas F. Daimid

TRYS MODERNISKOS KOPLYČIOS:

4330-34 South California Avenue
Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852

4605-07 South Hermitage Avenue
Telefonas -- YArds 7-1741-2

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

Lietuvių Laidotuvių Direktorijų Asociacijos Nariai

LACKAWICZ IR SONS

2424 W. 60th STREET Tel. REpublic 7-1213
2314 W. 23rd PLACE Tel. VIRginia 7-6672

PETRAS BIELIONAS

4348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-3572

ANTANAS M. PHILLIPS

8307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-3401

POVILAS J. RIDIKAS

8354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911

JURGIS F. RUDMIN

3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1138-1139

VASAITIS — BUTKUS

1446 S. 50th AVE. CICERO, ILL. Tel. OLYmple 2-1005

LAWN FUNERAL HOME

Sigmund J. Sutkus

7909 STATE RD., OAKLAWN, ILL. Tel. 636-2320

EARN 5 1/4% PER ANNUM ON \$10000

Standard Federal pays 5 1/4% interest per annum on savings certificates of \$1,000.00 or more. Issued for 6 months.

A 90 day gold eagle passbook account which pays 5% per annum (\$50.00 minimum) is also available. Regular passbook savings earn 4 3/4% per annum. Interest is paid quarterly on all accounts.

STANDARD FEDERAL

Savings and Loan Association of Chicago
Assets over \$143,000,000.00 Reserves and Surplus over \$11,500,000.00 (more than twice the legal requirements)
Federal Charter Federal Supervision

4192 Archer Avenue at Sacramento Chicago, Illinois 60632 VI7-1140

HOURS: Mon., Thurs. 9 A.M. - 8 P.M. Tues., Fri. 9 A.M. - 4 P.M. Sat. 9 A.M. - 12 Noon Wed. — No Business Transacted

AKADEMINĖS PROŠVAISTĖS

Leidžia šiaurės Amerikos Lietuvių Studentų Sąjunga

"Akademines Prošvaistės" išleina kiekvieno mėnesio trečiąjį šeštadienį. Redaguoja L.S.S. Centro valdyba. Rankraščius šlysti šiuo adresu: "Akademines Prošvaistės", 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629

Studentų maišto priežastys

Ką sako apie tai Princetono universiteto profesorius

Nūdien vyksta studentų maištai ir riaušės Europoje ir Amerikoje turi vieną bendrą bruožą — studentų nekantrumą ir universitetų, kaip institucijų, nesugebėjimą prisitaikinti prie įvykių pakitimų ir rasti naują priėjimą prie mūsų amžiaus švietimo.

To tarptautinio studentų maišto amerikietinė atmaina reikalauja ne tiek naujos universiteto struktūros, kaip pvz., Paryžiuje, ar naujos politikos, kaip kad Prahoje, bet naujos paties aukštojo mokslo esmės. Amerikos studentų nepasitenkinimas kyta labiausiai tarp pasiturinčių humanitarinių ir socialinių mokslų studentų ir yra dvasinio jų skurdo išdava. Jis turi sprogstamą pobūdį, panašų į tą, kokį matome besireiškiantį miestų getuose dėl medžiaginio skurdo. Miestų maištai tūnka tačiau išlaiko savo "sielą" gyva, tuo tarpu kai modernieji Amerikos universitetai, atrodė, ją prarado nepaprastam medžiaginio gėrbūvio suklestėjime.

Studentų bruzdėjimo reikalu rašydamas, Princetono universiteto prof. J. H. Billington'as, iškelia nuoga faktą, kad liberalinis švietimas didžiąja dalimi esąs miręs. Jo humanistinės širdies plakimas nusilpo ir visa milžiniška aukštesnio ir aukštojo švietimo sistema atsidūrė merdėjimo būklėje. Humanistinis idealas apimti visą žmogų kaip visumą, besiekiant tvarkos ir grožio kitų žmonių atsiekimų sutaurinimu, yra didžia dalimi pakeistas specialistų paruošimu.

Sunkumai prasideda didžioje universitetuose, iš kurių Amerikos aukštasis mokslas dažniausiai ima vadovus ir idėjas. Jie vadinami milžiniais universitetais, garsintuvais ir dar kitaip. Klaidingas įspūdis, pastebi prof. Billingtonas, susidaro todėl, kad daugelis mano, jog toje gigantomanijoje esąs savotiškas praturtinantis įvairumas. Tuo gi tarpu liūdnas faktas yra tai, kad kiekvienas jų tėra tik kita Amerikos mokslo industrijos fabriko šaka. Studentai yra standartizuotas, papildomas šalutinis surinkimo linijos gaminy.

Savo nepaįstamam pinigų ieškojime modernus universitetas leido išoriniam blizgesiui nustelbti idealo siekimą. Santykiavimas su išorės pasauliu tapo svarbesnis už tarpusavio santykius pačiam universitete. Bendravimas tarp studentų iš vienos pusės, ir profesūros iš kitos, yra labai menkas. Studentai tuo teisingai nusiskundžia. Universitetų programos nevisai atitinka jų poreikiams, jų interesus ir rūpesčius.

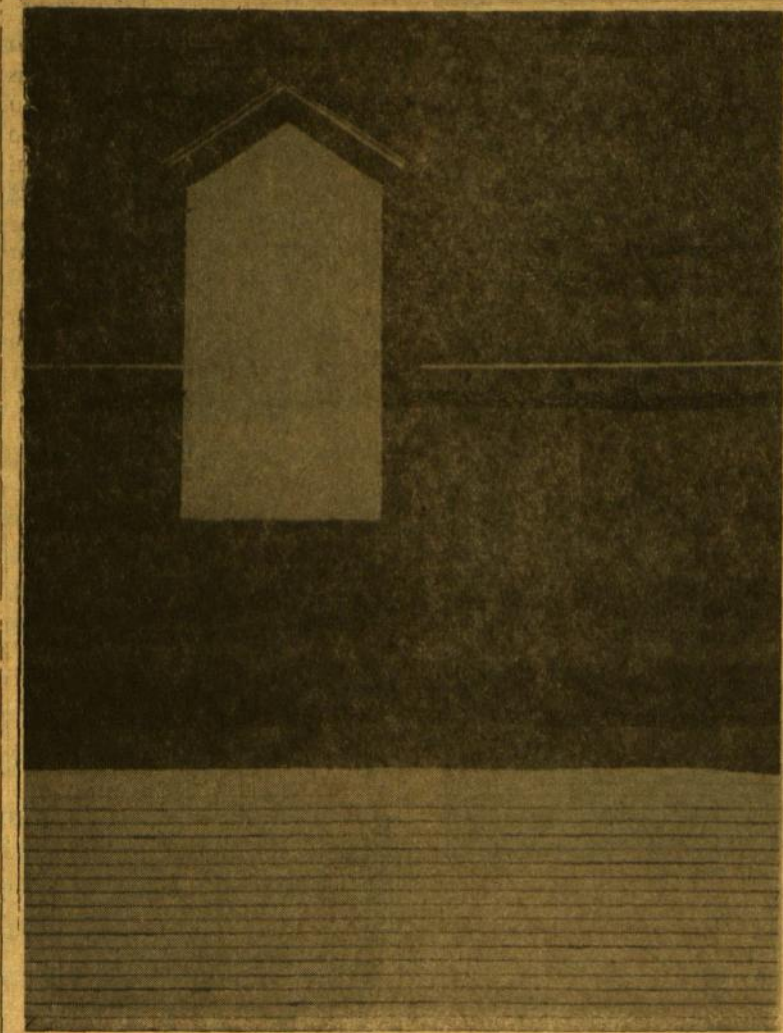
Rungtyniavimas tarp universitetų yra žalinga sukumercinimo išdava. Varžybos vis blogėja, jaunam mokslininkui įstojus į akademinę "darbo rinką". Kadangi modernių kolegijų administratoriai labiau brangina rinkos vertybes negu intelektualines, pirmųjų besiekiant, rungtynėse už pakėlimą į aukštesnį laipsnį, beveik visad administratoriams grasinama pereiti į kolegijas, siūlančias didesnę atlyginimą. Tuo būdu universitetų pre-

zidentai atlygina už nelojalumą jų pačių institucijom.

Prof. Billingtono įsitikinimu, Amerikos universitetai gamina mokslininkus, kurie pasišovę duoti galutinius atsakymus į smulkius klausimus, ne bandomus atsakymus į svarbiuosius. To proceso eigoje, paskutinio kurso studentas, įspauštas į šiaurus padalinius, jaučiasi suskaldytas ir apviltas.

Piniginėje kalboje, kurią biznio universitetas supranta, atsakomybę už dabartinį bankrotą reikia paskirstyti tarp šerų laikytojų (alumnų), vadovavimo (administracijos), profesinio personalo (fakultetų) ir vartotojų (studentų).

Alumnai, prof. Billingtono tvirtinimu, pagelbėjo nužudyti humanistinį švietimą Amerikoje, nereikalaudami jo išlaikyti gyvo. Užtot rūpinęsi auklėjamųjų universiteto gyvenimu, jie pradėjo kritikuoti profesorių politines pažiūras ir nagrinėti lytinius studentų reikalus. Alumnams yra lengviausia atleisti, nes jie pi-

Etudai

Iš parodos Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Chicagoj

nigiškai palaiko aukštąjį mokslą ir teisėtai rūpinasi kitais reikalais.

Administratoriai ypatingai esą kalti — ne dėl savo lyg ir neišvengiamos pareigos rūpintis piniginiiais ištekliais ir koordinavimu, bet dėl savo intelektualinio neįžvalgumo ir dorovinės aistros, nustatant savo institucijų negalavimus. Nuolat besirūpindami ūkiniu krizių išvengimu, viešai jie garbina liberalinio švietimo privalumus, o grįžę į universitetą, neturi laiko kalbėti su labiausiai besidominčiais jo esme studentais ir profesoriais.

Profesūra irgi labai kalta už humanistinių mokslų mirtį. Ji yra kalta ne tik erudicijos kaupimo mokymo sąskaita, bet ir nepaįstymu abiejų, gaisrinant laiką ko-

Įtampa

Iš parodos Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Chicagoj

misijų posėdžiuose, pobūviuose, kokteiluose ir skleidžiant humanistinės erudicijos iškraipymo nuodus. Prie viso to dar prisijungia ir profesorių kišimasis į politiką. Sąžininga kritika ir garbingi patarimai yra kiekvieno piliečio pareiga, tačiau su tuo siejasi pavojus, kad humanistas šian dieną gali tapti paprastu kokios kraštutinės politinės programos pritarėju ir skelbėju.

Tačiau sunkiausia smūgi humanistiniams mokslams sudavė mokslo palaizūnai. Jie paskleidė tradiciniuose humanistiniuose

kinamai žiūri į humanitarines studijas, nes naujokų šaukimo komisijom duoti nurodymai kariuomenės tarnybą atidėti tik pri-taikomųjų mokslų studentams, o ne humanitarams. Kongresas irgi smarkiai sumažino lėšas menui ir humanitariniams mokslams.

Prieš 15 metų Princetono universitetas buvo įsteigęs tarpfakultetinę Humanitarinę tarybą, kuri išleido 11 tomų, apžvelgiančių humanitarinių mokslų būklę Amerikoje, konstatavusių liūdną jų padėtį. Princetono universitetas skiria 92 milijonus dolerių penkioms svarbiausiom tautinėms reikšmės, disciplinoms, tačiau jose pasigendama humanitarinių mokslų.

Ką reiškia humanitarinių mokslų numarinimas Amerikoje, klausia prof. Billingtonas. O gi tai, kas mūsų pirmiausia amerikiečiai skiepija savo gambiausiam jaunimui "antivadovavimo" nuodus. Ipratinti bet kurią žmogėšką problemą suvesti į technologišią subproblemą, studentai gali niekad nepamatyti perspektyvoje didelio poveikio. "Lygiai kaip civilizacija, mes nieko nebemokame padaryti", rašo buvęs Kolumbijos universiteto rektorius J. Barzun. "Mes nebegalime išspręsti problemos, siekti tikslo, nesustabdydami darbo ir nepastudijuodami."

Pavyzdžiui, paimekime dvi didžiausias praktiškas šių dienų Amerikos problemas: Pietryčių Aziją ir Amerikos miestus. Su ma-

(Nukelta 1 7 psl.)

Nuotrauka Algirdo Grigaičio iš parodos Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Chicagoj

moksluose menkavertiškumo kompleksą, kuris privedė prie pasitikėjimo praradimo, kai ėjo reikalas apie kokybinės vertės, skonio ir tikėjimo problemas. Priimdami ir skelbdami naiviai pozityvistinę mokslo pažiūrą, kuri didele dalimi yra pačių mokslininkų atmeta, palaizūnai stipriai išsigalėjo akademinėse politikoje.

Kaip humanitariniai mokslai yra apleisti, matome iš to, kad iš kiekvieno tūkstančio dolerių, valdžios skiriamų pagrindiniams tyrimams, 1966 m. tik vienas doleris tebuvo paskirtas humanitariniams mokslams. Dar mažiau skiria privatinės institucijos, nes 23 kartus gamtos mokslams duoda daugiau negu humanitariniams. Federalinė valdžia panie-

Rašytojas Baronas pas studentus šatrijiečius

Penktdienį, gegužės 23 d., vakare Chicagos studentai šatrijiečiai susibūrė paskutiniam šių metų susirinkimui, nes birželio mėnesyje jau vyks tik bendra vyresniųjų šatrijiečių ir studentų korporantų iškyla gamton (rytoj birželio 22 d.). O gegužėje, nors ne vienam jau netoli painiojosi baigiamieji egzaminai, vis dėlto, kaip ir per išstisus metus, sugužėjusiam jaunimui vos užteko kėdžių.

Susirinkime turėjome svečių — rašytoją Aloyzą Baroną, autorių visos eilės novelių ir romanų knygų, kurių tarpe netrūksta premijuotų ir išverstų anglų kalbon. Redaguodamas "Draugo" puslapius, rašytojas atidžiai domisi tiek

lietuvių, tiek kitų kalbų spauda bei grožine literatūra.

Šį kartą Aloyzas Baronas sutiko pateikti mums plačią (ne vien lietuviškųjų) premijuotų knygų apžvalgą, išskelti tų premijų prasme, pavienius premijavimo kur-jozus. Po įvairių pavyzdžių, mum paaiškėjo, kad rankraščio ar knygos atrinkimas premijai nėra jau taip lengvas uždavinys. Rašytojas mums labai vaizdžiai įrodė geros knygos definicijos įvairumus. Anot jo, knyga, kaip drabužis — gali būti gražus, bet su prastai susiūtom siūlėmis. Knygos atveju siūlės atstoja sakiniai. Antra vertus, drabužis gali būti nekokis, bet siūlės labai gerai sumėtytos — sakiniai tikslūs, kūrybin-gi. Viena knyga gali kalbėti a-

pie serijas nuostabių sutapimų, kita seks paprasto žmogaus menką gyvenimą, o abi vis vien laimės premijas.

Savo tezes Baronas įdomiai pa-iliustravo, čia pat parodydamas amerikiečių ir kitų rašytojų kny-gas, kurios susilaukė premijų. Ne visos jos tapo "bestselleriais", nes ne visiems skaitytojams tas pat patinka: vieni griebiasi labiau už drabužio, kiti už jo siūlės ir at-virkščiai.

Dar po virtinės klausimų apie literatūros premijų prasme ir ver-tę, pasivažiinom įprasta kava ir, tur būt, širdyje pasvarstėm: kokias knygas skaitysim per tą ilgą, artėjančią vasarą?

J. Br.

Maskvos kankinio rašytojo Danielio knyga

Laisvajame pasaulyje kaskart dažniau pasirodo talentingų rusų rašytojų knygų, kurios negali būti išleistos jų pačių tėvynėje. Viena iš tokių knygų yra rašytojo Yuli Daniel "This is Moscow Speaking" (išleido E.P. Dutton and Co.Inc., New York, 1969. 159 pages. 4.95 dol.)

Autorių — jaunesnės kartos žmogus, gimęs 1925 m. Sužeistas antrajame pasauliniame kare, greit tapo pensininku ir laisvesnį laiką panaudojo studijoms gilinti. Studijavo Charkovo universitete, Maskvos Mokytojų kolegijoje. Kel-tetą metų mokytojo, o paskiau užsiėmė vertimais. Net 40 sovietinių ontologijų turi jo vertimų, daugiausia iš kaukazičių, žydų, įvairių slavų kalbų.

Daugelis jo kūrinių nepraeina pro sovietinę cenzūrą. Stengiamasi išleisti užsieny. Tačiau už tai 1966 m. buvo nuteisti jis ir Siniavskis sunkių darbų kalėjimu už "antisovietinę propagandą, skleidžiamą literatūros rūbe" Danielis nuteistas 5 metams. 19

68 metais jo žmona Raudonojoje aikštėje demonstravo prieš Čekoslovakijos okupaciją ir už tai buvo nubauta ketveriems me-tams ištėrimo.

Siame veikle išspausdintos ke-

Rašytojas Julij M. Daniel

turios novelės. Pirmojoje, pagal kurią ir knygos pavadinimas, vaizduojama, kad neva Maskva pakelbia leidimą visiems tam tikrą dieną nužudyti vieną savo priešą, nebaudžiant už tai. Tačiau piliečiai nėra tokie žiaurūs, kaip pareigūnai, ir tuo leidimu nelinksta pasinaudoti. Čia autorius sumini ir Baltijos valstybes, kuriose, nepaisant to leidimo, nebuvo užmuštas nei vienas žmogus ir "tai prilygsta demonstracijai".

Antroje novelėje "Hands" pa-vaizduojama, kaip žmogų demoralizuoja šitokia sovietinė egz-kucijų atmosfera. Trečioje nove-lėje — "Atonement" — Danie-lis paliečia Stalino įvykių bendrininkus, kaip jie, besistengdami savo sąžinę nuraminti, ieško nau-jių aukų. Ketvirtoje novelėje "The Man From Minap" autorius skaudžia satyra, peržengiančia net padorios kompanijos įprastą toną, pajaukia tariamą mokslin' šarlatanizmą, žydejusį Stalino laikais. J. Pr.

Pirmosios šių metų kregždės Dainavoje

Jos buvo studentai ateitininkai, gegužės mėn. 29 — birželio 1 d. suskridę į Studentų ateitininkų sąjungos rengtuosius kur-sus. Visokeriopa prasme juos reiki-laikyti vienus iš labiausiai pa-vykusių panašių susibūrimų ei-voje pastarųjų metų. Didžia dali-mi tai nuopelnas dabartinės SAS valdybos ir jos galvos stud. An-tano Razgaičio. Tomis dienomis Dainavon suskrido didelis (apie 70) gerai nusiteikusių jaunimo būrys.

Kursų rengėjai gražiai išbalan-savo studijinę, pramoginę ir kū-rybinę tų dienų programą, daly-viams net įteikė ir rankas specia-lų visų šių apimčių leidinį, ku-ris kiekvienam pravers ilgesnį lai-ką, kursams seniai pasibaigus.

Pagrindinė tema "Studentas

dabarties problemų kryžkelėje, arba studento kryžkelė revoliucinėje eroje" buvo svarstoma įvairiais aspektais net trijų prelegentų: kun. V. Bagdanavičiaus, dr. Vy-tauto Vyganto ir inž. A. Sabalio. Kiekvienas jų buvo buvo savotiškai įdomus. Jei kun. V. Bag-danavičių suprasti reikėjo nuosai-kios ir lėtos rimties, tai Vyganto ir ypač Sabalio mintys kibirkšč-čavo "už" ir "prieš" pozicijomis, karštais ginčiais, aktualijomis, gy-vomis ir kasdieninėmis šių dienų studentų ir dar specialiai lietu-vių problemomis.

Kursų naujiena buvo šakotos kūrybos konkursai. Šio užmojo studentams ateitininkams reikė-tų ir toliau neužmiršti, dar dau-giau jaunimo įtraukiant į litera-tūros, muzikos, tapybos ir kitokių

menų pasaulį.

Akin labiausiai krito kursų pro-ga surengtoji pačių studentų me-no paroda. Buvo išstatyta apie 40 įvairios technikos darbų. Savo darbus parodė keturi paletės bi-čiuliai: T. Idzelytė, M. Smilgai-tė, R. Zailskas ir J. Bradūnas. Pir-moji premija (20 dol.) ir antroji teko T. Idzelytei, trečioji — R. Zailskui. Poezijos konkursą nunešė Jurgis Bradūnas, jam pa-skirta 20 dol. premija. Prozos lau-rus užsidėjo Aleks. Pakalniškis (20 dol.). O rašinio "Studentas ateitininkas žvelgia į SAS ateitį" konkursą laimėjo Gabija Juoza-pavičiūtė (30 dol.).

Liko nepamirštinas ir muzikos, literatūros vakaras, pratęstas iki vėlumos įsidainavusio jaunimo. Į aukšim ateityje ir daugiau pa-rašų sulėkimu, o dabar jau pradėdam ruoštis vasaros stovyklom.

● Pirmasis kultūros darbuotojų suvažiavimas buvo suauktas birželio 8-4 dienomis Vilniuje. Jame dalyvavo 861 miestų ir rajonų "rinktų" delegatų, komunistų partijos atstovai ir nemaža kultūros darbuotojų. Pagrindine kalbą pasakė A. Snieckus, kalbėjo "ministrė" L. Diržinskaitė, diskusijose ir su pranešimais aktyviai reikėsi J. Dubravinas, Sovietų kultūros ministro pavaduotojas V. Popovas, o taip pat kaf kurie lietuviai. Visi rašytojai, dailininkai, muzikai, teatralai, kinematografininkai buvo puola-mi už nepakankamą Lenino kul-to propagavimą. Jie buvo įparei-goti "šlovingajam jubiliejui" sukurti naujas pjeses, parašyti nau-jas knygas ir sudėti dainas apie Lenina, partiją, tarybinę sant-varką, tautų draugystę "daugia-nacionalinei tarybinei kultūrai ugdyti, darbo žmonėms komunis-tiškai auklėti".

Naktis be mėnulio

Iš parodos Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Chicagoj